

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Bakalářská práce

Finanční gramotnost a míra zadlužení v ČR

Monika Mendlíková

© 2021 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Monika Mendlíková

Ekonomika a management

Provoz a ekonomika

Název práce

Finanční gramotnost a míra zadlužení v ČR

Název anglicky

Financial literacy and indebtedness in the Czech Republic

Cíle práce

Zadluženost bývá jedním z největších problémů domácností v ČR a často souvisí s nízkou úrovní finanční gramotnosti obyvatelstva.

Cílem práce je zmapování finanční gramotnosti a schopnosti obyvatel v našich zemích hospodařit s vydělanými prostředky. Na základě vhodně sestaveného dotazníku by v práci měla být studována úroveň finanční gramotnosti v našich zemích, vztah obyvatel k zadlužování, formulovány příčiny, specifika a vyvozeny zjištěné souvislosti.

Metodika

Práce by měla shrnout některé skutečnosti týkající se nedostatečné finanční gramotnosti a z ní vyplývajících negativního jevů ve společnosti. Na základě vhodně sestaveného dotazníku by v práci měla být vyšetřena úroveň finanční gramotnosti a schopnosti hospodařit.

Závěry by měly být statisticky zpracované, podložené a formulované, zjištěny obecné jevy a specifika a případně vyvozeny souvislosti a možná doporučení pro zlepšení situace. Pro statistické zpracování budou získána data od respondentů na základě vytvořeného dotazníku. K získání potřebných výsledků bude využita analýza závislosti, síla závislosti a další statistické metody.

Doporučený rozsah práce

30-40

Klíčová slova

finanční gramotnost, zadlužení, dotazníkové šetření, finanční plán, finanční trh

Doporučené zdroje informací

BALABÁN, Zdeněk, NOVENSKÝ, Ivan. Slabikář finanční gramotnosti. 1.vyd.,Praha:COFET, 2009. ISBN 978-80-254-4207-4.

BUDÍKOVÁ, Marie, KRÁLOVÁ, Maria, MAROŠ, Bohumil. Průvodce základními statistickými metodami. 1.vyd., Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3243-5.

ČERNOHORSKÝ, Jan. Finance: od teorie k realitě. 1.vyd.,Praha: Grada, 2020. ISBN 978-80-271-2215-8.

JUREČKA, Václav a kol., Mikroekonomie. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-0146-7.

NEUBAUER, Jiří a kol. Základy statistiky, 2. vydání., Praha: Grada, 2016, ISBN 9788024757865

POLOUČEK, Stanislav a kol., Peníze, banky, finanční trhy. 1.vyd.,Praha: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-152-9.

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

RNDr. František Mošna, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra statistiky

Elektronicky schváleno dne 5. 3. 2021

prof. Ing. Libuše Svatošová, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 7. 3. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 11. 03. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Finanční gramotnost a míra zadlužení v ČR" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.3. 2021

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu RNDr. Františku Mošnovi, Ph.D. za ochotu, cenné rady, vstřícnost a trpělivost při zpracování mé bakalářské práce. Také touto cestou děkuji rodině a přátelům, kteří mě po celou dobu studia a zpracování práce podporovali.

Finanční gramotnost a míra zadlužení v ČR

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá pojmem finanční gramotnost a uvádí základní složky finanční gramotnosti. Jednotlivými složkami finanční gramotnosti jsou cenová gramotnost, peněžní gramotnost, rozpočtová gramotnost a právní gramotnost. Peněžní gramotnost představuje schopnosti domácnosti spravovat své hotovostní a bezhotovostní peníze, hospodařit s nimi a spravovat nástroje k tomu určené. Cenová gramotnost představuje kompetence potřebné k porozumění cenovým mechanismům. Rozpočtová gramotnost představuje takové znalosti nezbytné pro řízení osobního nebo rodinného rozpočtu. Součástí rozpočtové gramotnosti je také zvládnutí nejrůznějších životních situací z finančního hlediska. Právní gramotnost představuje znalosti platného práva, které by měl každý spotřebitel znát. Praktická část práce je založena na výzkumném šetření, které je provedeno na základě vytvořeného dotazníku. Dotazníkové šetření je zaměřené na české domácnosti. Hlavním cílem dotazníkového šetření je zjistit, zda české domácnosti mají správné finanční chování a zároveň zjistit, jaký je jejich vztah k zadlužování. Na základě použití statistických metod zjistit závislost mezi vybranými statistickými znaky. Získané závěry práce budou podloženy statistickými výpočty.

Klíčová slova: finanční gramotnost, zadlužení, dotazníkové šetření, finanční plán, finanční trh

Financial literacy and indebtedness in the Czech Republic

Abstract

The bachelor thesis deals with the concept of financial literacy and lists the basic components of financial literacy. The individual components of financial literacy are price literacy, money literacy, budget literacy and legal literacy. Cash literacy is the ability of a household to take care of its cash and non-cash money, to manage it and to manage the tools designed for it. Price literacy is the competence needed to understand price mechanisms. Budget literacy is the knowledge necessary to manage a personal or family budget. Part of budget literacy is also managing various life situations from a financial point of view. Legal literacy is the knowledge of applicable law that every consumer should be aware of. The practical part of the work is based on a research survey, which is performed based on a questionnaire. The questionnaire survey is focused on Czech households. The main goal of the questionnaire survey is to find out whether Czech households have the right economic behaviour and what is their relationship to indebtedness. Based on the use of statistical methods to determine the dependence between selected statistical features. The obtained conclusions of the work will be based on statistical calculations.

Keywords: financial literacy, indebtedness, survey interview, financial plan, financial market

Obsah

Úvod.....	11
Cíl práce a metodika	12
1.1 Cíl práce.....	12
1.2 Metodika.....	12
1.2.1 Testování statistických hypotéz	13
1.2.2 Analýza závislosti kvalitativních znaků	13
Teoretická východiska.....	15
1.3 Definice finanční gramotnosti	15
1.4 Peněžní gramotnost	16
1.4.1 Peníze a finanční trh.....	16
1.4.2 Platební styk.....	18
1.4.3 Pojištění	19
1.4.4 Spoření.....	20
1.4.5 Úvěry	21
1.4.6 Úroková míra a úrok	22
1.4.7 Investice.....	22
1.5 Cenová gramotnost.....	24
1.5.1 Trh a tržní mechanismus	24
1.5.2 Cena, inflace a deflace.....	24
1.5.3 Daně a daňový systém.....	25
1.6 Rozpočtová gramotnost	26
1.6.1 Osobní a rodinný rozpočet.....	26
1.6.2 Majetek a závazky domácnosti	26
1.6.3 Tvorba rodinného rozpočtu	27
1.6.4 Finanční plánování a finanční cíl	27
1.6.5 Finanční poradce	28
1.7 Právní gramotnost	29
1.7.1 Základní pojmy	29
1.7.2 Obsah smluv	29
1.7.3 Smlouva o půjčce, smlouva o úvěru	29
1.7.4 Ochrana spotřebitele.....	30
1.8 Důsledky finanční negramotnosti	31
1.8.1 Zadlužení	31
1.8.2 Předlužení	32
1.8.3 Exekuce	32

1.8.4	Oddlužení.....	33
Vlastní práce.....		34
1.9	Dotazníkové šetření.....	34
1.10	Statistická analýza závislosti na základě dotazníkového šetření	48
1.10.1	Analýza závislosti vzdělání a spokojenosti s úrovní finanční gramotnosti.....	48
1.10.2	Analýza závislosti vzdělání a zadluženosti	49
1.10.3	Analýza závislosti vzdělání a složité finanční situace	50
1.10.4	Analýza závislosti věkem a účelem půjčky	52
1.10.5	Analýza závislosti věkem a tvorbou rodinného rozpočtu	53
Výsledky a diskuse		55
Závěr.....		57
Seznam použitých zdrojů		58
1.11	Literární zdroje.....	58
1.12	Internetové zdroje.....	59
Přílohy.....		60
1.13	Dotazník.....	60

Seznam grafů

GRAF 1:	VĚK RESPONDENTŮ.....	34
GRAF 2:	VZDĚLÁNÍ RESPONDENTŮ.....	35
GRAF 3:	OBEZNÁMENOST S POJMEM	35
GRAF 4:	SPOKOJENOST S ÚROVNÍ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI.....	36
GRAF 5:	TVORBA FINANČNÍHO ROZPOČTU	37
GRAF 6:	STANOVOVÁNÍ FINANČNÍCH CÍLŮ	37
GRAF 7:	FINANČNÍ CÍLE RESPONDENTŮ	38
GRAF 8:	PENĚŽNÍ PROSTŘEDKY DOMÁCNOSTI.....	38
GRAF 9:	FINANČNÍ REZERVA.....	39
GRAF 10:	TÍŽIVÁ FINANČNÍ SITUACE.....	40
GRAF 11:	CO DĚLAT V PŘÍPADĚ TÍŽIVÉ FINANČNÍ SITUACE.....	40
GRAF 12:	POKRYTÍ VÝDAJŮ	41
GRAF 13:	ZTRÁTA PŘÍJMU	41
GRAF 14:	ZPŮSOBY SPOŘENÍ.....	42
GRAF 15:	ZADLUŽENOST RESPONDENTŮ	43
GRAF 16:	VÝŠE DLUHŮ.....	43
GRAF 17:	SPLÁCENÍ PŮJČKY	44
GRAF 18:	ÚČEL PŮJČKY.....	44
GRAF 19:	SLUŽBY FINANČNÍHO PORADCE.....	45
GRAF 20:	UCHOVÁVÁNÍ DŮLEŽITÝCH DOKLADŮ	46
GRAF 21:	CHOVÁNÍ PŘI PODPISU SMLOUVY	46
GRAF 22:	ROZDÍL MEZI KREDITNÍ A DEBETNÍ KARTOU	47

Seznam tabulek

TABULKA 1: CELKOVÁ ZADLUŽENOST DOMÁCNOSTÍ	32
TABULKA 2: KONTINGENČNÍ TABULKA Č. 1	48
TABULKA 3: TEORETICKÉ ČETNOSTI PRO KONTINGENČNÍ TABULKU Č. 1	48
TABULKA 4: KONTINGENČNÍ TABULKA Č. 1 PO SLOUČENÍ 4. A 5. SLOUPCE.....	48
TABULKA 5: TEORETICKÉ ČETNOSTI PO SLOUČENÍ PRO TABULKU Č. 1	48
TABULKA 6: KONTINGENČNÍ TABULKA Č. 2.....	49
TABULKA 7: TEORETICKÉ ČETNOSTI PRO KONTINGENČNÍ TABULKU Č. 2	49
TABULKA 8: KONTINGENČNÍ TABULKA Č. 2 PO SLOUČENÍ 4. A 5. SLOUPCE	50
TABULKA 9: TEORETICKÉ ČETNOSTI PO SLOUČENÍ PRO KONTINGENČNÍ TABULKU Č. 2.....	50
TABULKA 10: KONTINGENČNÍ TABULKA Č. 3.....	50
TABULKA 11: TEORETICKÉ ČETNOSTI PRO KONTINGENČNÍ TABULKU Č. 3	51
TABULKA 12: KONTINGENČNÍ TABULKA Č. 3 PO SLOUČENÍ 4. A 5. SLOUPCE.....	51
TABULKA 13: TEORETICKÉ ČETNOSTI PRO KONTINGENČNÍ TABULKU Č. 3 PO SLOUČENÍ.....	51
TABULKA 14: KONTINGENČNÍ TABULKA Č. 4.....	52
TABULKA 15: TEORETICKÉ ČETNOSTI PRO KONTINGENČNÍ TABULKU Č. 4	52
TABULKA 16: KONTINGENČNÍ TABULKA Č. 4 PO SLOUČENÍ 2. A 3. SLOUPCE.....	52
TABULKA 17: TEORETICKÉ ČETNOSTI PRO KONTINGENČNÍ TABULKU Č. 4 PO SLOUČENÍ.....	52
TABULKA 18: KONTINGENČNÍ TABULKA Č. 5.....	53
TABULKA 19: TEORETICKÁ ČETNOST PRO KONTINGENČNÍ TABULKU Č. 5.....	53

Seznam obrázků

OBRÁZEK 1: KONTINGENČNÍ TABULKA.....	13
OBRÁZEK 2: SLOŽKY FINANČNÍ GRAMOTNOSTI.....	16
OBRÁZEK 3: PENĚŽNÍ TRH	17
OBRÁZEK 4: ÚLOHA FINANČNÍCH TRHŮ	18
OBRÁZEK 5: INVESTIČNÍ TROJÚHELNÍK	22
OBRÁZEK 6: FINANČNÍ PLÁN.....	28

Úvod

Pro úvod je potřeba uvést význam finanční gramotnosti. Finanční gramotnost je určitý typ prostředku pro zvládnutí života v ekonomickém světě, ve světě financí a finančních produktů. Finanční gramotnost je také nástroj pro předcházení zadluženosti, předluženosti, následné exekuci a dluhové pasti.

Téma bakalářské práce se zabývá pojmem finanční gramotnost a finanční chování domácností v České republice. Obecně je finanční gramotnost chápána jako soubor dovedností a znalostí, které slouží k lepšímu porozumění financím, finančním produktům a dalším finančním prostředkům v ekonomickém životě. V dnešní době je těžké se zorientovat ve světě financí z důvodu velkého výběru finančních produktů. Je tedy potřebné se v této problematice umět orientovat a porozumět jí. Další součástí finanční gramotnosti je schopnost zvládat pracovat s vlastními financemi a správa vlastního rozpočtu, správně se rozhodovat při využívání cizích zdrojů a právně hospodařit s volnými finančními prostředky. Dle nejnovějších šetření finanční gramotnosti českých domácností se zjišťuje určité zlepšení ve finanční oblasti, přesto ale finanční úroveň v České republice není nejpříznivější. Důsledkem finanční ngramotnosti bývá zadlužení, předlužení a s tím spojená dluhová past. Tyto důsledky vedou k následnému sociálnímu vyloučení. Nejvhodnější metodou, jak této situaci předcházet je finanční vzdělávání. Ministerstvo financí v této problematice poskytuje oblast finančního vzdělávání, které poskytuje informace o světě financí, poskytuje mnoho tipů, jak v ekonomickém světě fungovat a při vzniku problému pomáhá s jeho řešením. Pod záštitou České bankovní asociace existuje také internetová stránka se zábavnou formou finančního vzdělávání. Základy určité finanční gramotnosti získáváme od své rodiny. Z toho důvodu také velice záleží, jak rodiče učí své potomky hospodařit s finančními prostředky.

Cíl práce a metodika

1.1 Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce na téma "Finanční gramotnost a míra zadlužení v ČR" je na základě vytvořeného dotazníku zanalyzovat finanční chování a finanční znalost českých domácností. Práce je zaměřena na různé skupiny domácností a na jejich chování v ekonomickém životě. Při zjišťování závislosti mezi jednotlivými statistickými znaky je využít především věk respondentů a jejich vzdělání. Na základě získaných informací bude zjištěna síla závislosti u sledovaných znaků. Dalším cílem bakalářské práce je rozebrat a popsat jednotlivé pojmy týkající se finanční gramotnosti a jejího rozdělení.

1.2 Metodika

Teoretická část bakalářské práce je zpracována na základě odborné literatury a internetových zdrojů. Tato část popisuje základní pojmy, které souvisí s pojmem finanční gramotnost a problémy související s finanční negramotností. Teoretická část je v základě rozdělena na definici finanční gramotnosti, její složky a důsledky finanční negramotnosti.

Praktická část bakalářské práce je založena na dotazníkovém šetření, které sloužilo jako hlavní zdroj dat pro následnou statistickou analýzu. Dotazníkové šetření bude provedeno prostřednictvím internetové stránky Survio.cz. Otázky jsou zaměřeny na finanční chování domácností a schopností s penězi správně hospodařit. Dotazník obsahuje převážně otázky uzavřené a otázky polootevřené, přesněji výběrové otázky. Respondenti jsou získáváni prostřednictvím sociálních sítí a prostřednictvím e-mailů.

Další část praktické části se zabývá využitím statistických metod, konkrétně analýzy závislosti pomocí kontingenčních tabulek. U vybraných statistických znaků je zjištěna závislost, popřípadě síla závislosti. K vytvoření kontingenčních tabulek je využít program Microsoft Excel, který je pro tyto výpočty velice užitečný a je schopný data vhodně setřídít.

1.2.1 Testování statistických hypotéz

Statistickou hypotézu chápeme jako tvrzení o parametrech rozdělení, z kterého náhodný výběr pochází nebo tvrzení o typu takového rozdělení. Předpoklad, který uvedeme o parametru či jinému typu rozdělení pravděpodobnosti sledované náhodné veličiny, se nazývá nulová hypotéza (H_0). Na druhou stranu nulové hypotézy se stanovuje hypotéza alternativní (H_1). Na základě statistických hypotéz se ověřuje platnost nulové statistické hypotézy. Následující závěry mohou být zamítnutí nulové hypotézy nebo zamítnutí alternativní hypotézy. Při postupu sestavování hypotézy je potřeba si zformulovat nulovou hypotézu a alternativní, v dalším kroku zvolit hladinu významnosti α (nejčastěji $\alpha = 0,05$ nebo $\alpha = 0,01$), zvolíme vhodný výpočet a následně zformulujeme závěr (Neubauer, 2016).

1.2.2 Analýza závislosti kvalitativních znaků

Analýza závislosti kvalitativních znaků se řeší pomocí asociační tabulky nebo kontingenční tabulky. V práci bude použita k výpočtu kontingenční tabulka, která je vztahem dvou a více kvalitativních statistických znaků, z nichž je alespoň jeden znak množný.

Obrázek 1: kontingenční tabulka

	y	$y_{[1]}$	\dots	$y_{[s]}$	$n_{j\cdot}$
x	n_{jk}				
$x_{[1]}$		n_{11}	\dots	n_{1s}	$n_{1\cdot}$
\vdots		\vdots		\vdots	\vdots
$x_{[r]}$		n_{r1}	\dots	n_{rs}	$n_{r\cdot}$
$n_{\cdot k}$		$n_{\cdot 1}$	\dots	$n_{\cdot s}$	n

Zdroj: Budíková, Králová, Maroš, 2010

Pro testování závislosti statistických znaků se využívá χ^2 -test, který vychází z rozdílu četností n_{ij} a teoretických četností n_{0j} . K zjištění teoretických četností je použit výpočet součinu okrajových četností dělen celkovým rozsahem souboru. Před použitím χ^2 -testu musí být splněny následující podmínky. První je, aby žádná z vypočtených teoretických četností nebyla menší než 1. Další podmínkou musí být, aby 80 % hodnot byla větší než 5. Pokud nejsou podmínky splněny, musí dojít ke sloučení sousedních řádků nebo sloupců. Sloučení musí být logické, interpretovatelné a správné. Po sloučení lze

znova spočítat teoretické četnosti a ověří se, zda jsou podmínky splněny. Pokud budou splněny výše napsané podmínky, lze přistoupit k výpočtu testového kritéria χ^2 .

Testové kritérium:

$$\chi^2 = \sum \sum \frac{(n_{ij} - n_{0j})^2}{n_{0j}}$$

Vypočtená hodnota testového kritéria je následně porovnána s kritickou hodnotou $\chi^2_{\alpha(k-1)(m-1)}$, zde k představuje počet obměn prvního znaku a m počet obměn u druhého znaku, α představuje hladinu významnosti, která je v práci stanovena $\alpha = 0,05$.

Následně bude porovnána vypočtená hodnota testového kritéria se zjištěnou hodnotou z tabulek. Při porovnání bude následně nulová hypotéza zamítnuta nebo zamítnuta hypotézy alternativní.

Pokud bude při výpočtech zjištěna závislost mezi znaky, bude se následně zjišťovat síla závislosti pomocí Pearsonova a Cramérova koeficientu kontingence.

Pearsonův koeficient:

$C = \sqrt{\frac{\chi^2}{\chi^2 + n}}$, koeficient nenabývá hodnoty 1 a je potřeba koeficient normalizovat za pomoci $C_{\max(n)}$ hodnoty a následně bude použit vzorec pro C_n .

$$C_{\max} = \sqrt{\frac{1-n}{n}}, \quad C_n = \frac{C}{C_{\max}}$$

Dle výsledku je možné posoudit sílu závislosti sledovaných znaků. Hodnota se bude pohybovat v intervalu od 0 do 1, kdy 0 bude značit nezávislost a 1 absolutní závislost sledovaných znaků.

Cramerův koeficient:

$$V = \sqrt{\frac{\chi^2}{n(q-1)}}, \text{ kde } q = \min(r,s).$$

U Cramérova koeficientu je také potřeba uvést význam hodnot:

- mezi 0 až 0,1 ... zanedbatelná závislost
- mezi 0,1 až 0,3 ... slabá závislost
- mezi 0,3 až 0,7 ... střední závislost
- mezi 0,7 až 1 ... silná závislost

Teoretická východiska

1.3 Definice finanční gramotnosti

Je velice důležité si uvést, co přesně finanční gramotnost znamená, ale není jednoduché stanovit přesnou definici toho pojmu. Finanční gramotnosti rozumíme obecně jako jednu ze základních podmínek pro správné rozhodování v oblasti osobních financí a finančních služeb. Finanční gramotnost je účinný prostředek, jak zvládnout zadlužení nebo předlužení spotřebitelů a domácností, snížení počtu exekucí, insolvenčních řízení a jejich negativních dopadů (Ministerstvo financí ČR, 2021).

V dnešní době je nutnost finanční gramotnosti z důvodů rychlého tempa zadluženosti obyvatelstva a vysoký prodej finančních produktů. Půjčky se staly součástí našich životů po celém světě. Denně se ve sdělovacích prostředcích dozvídáme o nabídkách půjček nebo o úvěrových a finančních produktech. V určitých situacích je tato finanční pomoc velice prospěšná, ale z důvodu nízké znalosti v oblasti finanční gramotnosti, vedou tyto půjčky k finančním problémům. Následně vzniklé problémy jsou důvodem, proč se spotřebitel stává nezaměstnatelným. Tento fakt stále více trvale zatěžuje sociální systém České republiky (Balabán, Novenský, 2009).

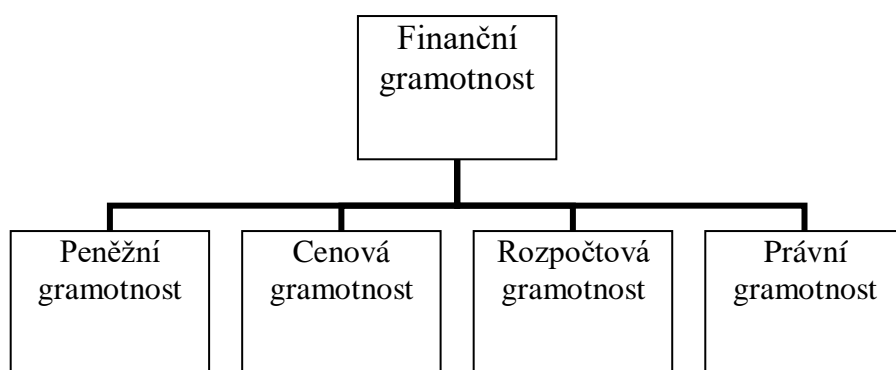
Součástí definice finanční gramotnosti jsou také pojmy jako finanční znalost a inteligence, finanční dovednosti, schopnosti a pravomoc a finanční odpovědnost. Finanční znalost a inteligence určují schopnost jedince být rozumný při manipulaci s penězi, dělat správná rozhodnutí a správně s penězi zacházet. Finanční dovednosti, schopnosti a pravomoci jsou způsobilosti používat znalosti a inteligenci v určitých situacích a řešit jakékoliv finanční problémy a příležitosti. Finanční odpovědnost je schopnost ocenit širší dopad finančních rozhodnutí na osobní život, na podmínky života a na rodinu. Tyto znalosti z nás dělají finančně kvalifikovaného občana, který je schopný si uvědomit finanční příležitosti, realizuje efektivní kroky k zlepšení finanční situace, volí mezi možnostmi na základě získaných informací a ví na koho se obrátit v případě pomoci (Dvořáková, Smrčka a kol., 2011).

Zvyšování úrovně finanční gramotnosti v populaci je důležitou složkou národní strategie pro finanční vzdělávání. Umožňuje hledat mezery a navrhnout vhodná řešení. Mezinárodní srovnání umožňuje porovnání s jinými zeměmi a nastavit podobné vzorce,

díky kterým mohou orgány země hledat společné metody pro zlepšení finanční gramotnosti mezi občany dané země (OECD, 2020).

Následující kapitoly se zaměřují za složky finanční gramotnosti. Konkrétně na peněžní, cenovou, rozpočtovou a právní gramotnost.

Obrázek 2: Složky finanční gramotnosti

Zdroj: Vlastní zpracování

1.4 Peněžní gramotnost

„Představuje kompetence nezbytné pro správu hotovostních a bezhotovostních peněz a transakcí s nimi a dále správu nástrojů k tomu určených (např. běžný účet, platební nástroje apod.)“ (Balabán, Novenský, 2009, s. 24).

1.4.1 Peníze a finanční trh

V obecném pojetí jsou peníze brány jako aktivum, které je považováno za prostředek provádění plateb vynaložené na zboží, služby a k úhradě dalších závazků. Peníze slouží jako prostředek směny a prostředek uchování hodnoty. Dále jsou peníze brány jako kontrola úrovně ekonomické aktivity (Polouček a kol., 2009).

Peněžní trh představuje důležitou součást finančního trhu. Střetává se zde nabídka a poptávka hotovostních peněz a krátkodobých instrumentů finančního trhu (se splatností do jednoho roku). Peněžní trh je tvořen bankami a finančními zprostředkovateli, kde dochází k realizaci transakcí mezi ekonomickými subjekty. Tyto transakce jsou významné především pro komerční banky, centrální banku a ministerstvo financí. Na peněžním trhu

můžeme vymezit dvě úrovně. Jednou úrovní je mezibankovní peněžní trh a klientský peněžní trh (Polouček a kol., 2009).

Obrázek 3: Peněžní trh

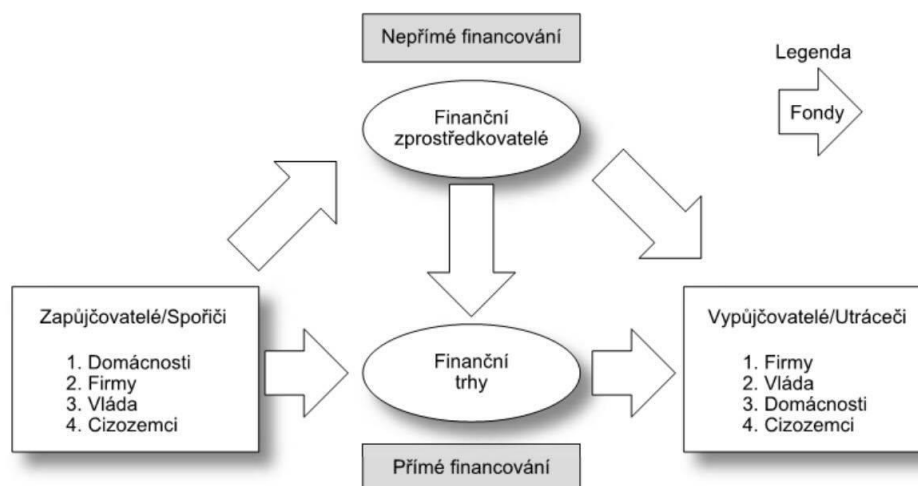

Zdroj: Polouček a kol., 2009

Součástí finančního trhu je měnová politika, pro kterou je základ centrální banka. Centrální banka reguluje krátkodobé úrokové míry domácí měny, což ovlivňuje inflaci, HDP a zaměstnanost. Měnovou politiku lze nalézt v tržním hospodářství, kde nejsou ceny regulovány přímo (Jílek, 2013).

Cílem měnové politiky je především dosažení cenové stability a stabilita reálné ekonomiky (omezit kolísání ekonomiky podporou stabilního hospodářského růstu). Centrální banka svými nástroji nastavují měnově-polické úrokové sazby na volném trhu, tedy obchody mezi centrální bankou a komerčními bankami. Další nástroj centrální banky je možnost ovlivňovat výši oběživa a rezerv bank u centrální banky a řídit cenovou zásobu, dále řízení měnového kurzu (Polouček, 2013).

Obrázek 4: Úloha finančních trhů

Zdroj: Černožorský, Teplý, 2011

1.4.2 Platební styk

Vztah mezi účastníky platebního styku, tedy plátcem a příjemcem platby, se nazývá platební styk. Platební styk může proběhnout přímo mezi účastníky nebo prostřednictvím prostředníka (finanční instituce). Platební styk lze rozdělit na hotovostní platební styk (předání hotovosti) a bezhotovostní platební styk (přesun peněz ve formě záznamů na účtech). Bezhotovostní platební styk je uskutečněný prostřednictvím klientského účtu. Nejběžnější z těchto účtů je běžný účet, který slouží k uložení přijatých peněžních prostředků a jejich využití k úhradě závazků. Další formy účtů může být úvěrový účet, který zaznamenává čerpání a splácení úvěru. Kombinace běžného a úvěrového účtu, který poskytuje čerpání prostředků do výše sjednaného debetu se nazývá kontokorentní účet. Vkladový účet slouží k ukládání volných finančních prostředků a depotní účet uschovává a spravuje cenné papíry. Banky prostřednictvím elektronického bankovníctví nabízí svým klientům produkty a služby. Součástí klientského účtu a elektronického bankovníctví jsou platební karty. Platební karty lze rozdělit podle několika kritérií. Jedním z nich je způsob zúčtování (debetní, kreditní, elektronická peněženka, chargé), podle funkce karty, uživatel karty, technika záznamu, a další. Pro běžného klienta bankovního účtu je nejdůležitější kritérium podle způsobu zúčtování, tedy rozdělení na kreditní a debetní kartu. U debetních karet lze čerpat prostředky pouze do povoleného zůstatku na bankovním účtu, ale u karet kreditních je možnost odklad splácení (stanovení minimální měsíční splátky). K trendům v elektronickém bankovníctví v dnešní době neodmyslitelně patří bezkontaktní placení,

keré lze použít prostřednictvím platební karty, platební nálepkou, kartou v mobilním telefonu nebo hodinkami (Polouček, 2013).

Na druhé straně od bezhotovostního placení stojí hotovostní platební styk, který probíhá prostřednictvím hotovostních peněz. Hotovostní platby je typická pro nebankovní subjekty probíhající v obchodech, restauracích, ve službách, ve státních institucích a mezi podnikatelskými subjekty. Hotovostní styk může mít i jiné podoby například složení hotovosti ve prospěch účtu příjemce, výběr hotovosti v bance, prostřednictvím bankomatu a další (Polouček, 2013).

1.4.3 Pojištění

K zajištění veškerých rizik, které nás v životě mohou potkat, slouží pojištění. Obecně lze pojistné produkty rozdělit na životní a neživotní pojištění. Životní pojištění by měl mít sjednaný každý ekonomicky aktivní člověk, který je živatelem rodiny (nebo zajišťuje i jiné blízké osoby). Určitou výhodou při sjednání životního pojištění může být zhodnocování vložených finančních prostředků. Ke sjednání životního pojištění je potřeba finanční nebo pojišťovací poradce. Životní pojištění lze rozdělit na několik typů. Prvním typem je kapitálové životní pojištění, sloužící jako pojištění a spoření v případě smrti či dožití. Pojistné je rozděleno do více částí určeno na pokrytí rizika smrti a druhá část se zhodnocuje ve prospěch klienta. Důchodové životní pojištění slouží ke spoření na penzi, ze kterého se vyplácí renta. Dalšími druhy životního pojištění je například investiční životní pojištění a rizikové životní pojištění (Janda, 2011).

Do neživotního pojištění zařazujeme například povinné ručení (pojištění z provozu vozidla) z jehož názvu vyplývá, je pojištění povinné, ze zákona. Vztahuje se na motocykl, osobní automobil, dodávku aj. Povinné ručení pokrývá pojistným plněním vzniklé škody při dopravní nehodě. Havarijní pojištění je na rozdíl od povinného ručení dobrovolné. Cestovní pojištění se sjednává při cestách do zahraničí. Nejběžnější cestovní pojištění zahrnuje léčebné výlohy a asistenční služby. Dále se lze připojistit proti ztrátě či odcizení zavazadel a dokladů (Janda, 2011).

1.4.4 Spoření

Spoření chápeme jako pravidelné ukládání peněz, u kterého předem víme úrokovou sazbu a určitou časovou jednotku. Spoření sebou nese nízké riziko a zároveň uchovává hodnotu peněz, která je chráněna před inflací. Banky, družstevní záložny, stavební spořitelny a investiční společnosti nám nabídnou spořicí produkty, prostřednictvím kterých můžeme spořit. Nabízené produkty mohou být spořicí účty, termínované vklady, vkladní knížky, stavební spoření, hypoteční zástavní listy a termínované vklady. Z těchto produktů je nejvýznamnější spořicí účet, u kterého se peněžní prostředky ukládají spíše na dobu kratší. Jeho primární úlohou je mít vytvořenou finanční rezervu stále k dispozici. Založení spořicího účtu nebývá komplikované. Mnoho bank nabízí produkt k běžnému účtu, lze také založit dodatečně přímo v bance nebo také telefonicky či internetově. U některých bank je možné si založit spořicí účet bez nutnosti sjednání běžného účtu. Pro dlouhodobé spoření slouží termínované vklady. Tento produkt je vhodné využívat po delší dobu, protože se čím delší doba, tím z pravidla vyšší výnos. Neplatí zde podmínka, že termínované vklady mají vyšší výnosnost než spořicí účet. Při zakládání termínovaného vkladu je nutné sjednat jeho výši a dobu splatnosti. U úrokové sazby máme možnosti volby z nabídky bank. Trvání vkladu bývá v rozmezí týdnů, měsíců i let, kdy maximální doba bývá pět let. Po uplynutí dohodnuté výpovědní lhůty je možnost prodloužení vkladu, vzniká tedy revolvingový termínovaný vklad (Janda, 2011).

Stavební spoření je považován za nejoblíbenější spořicí produkt. Definice stavebního spoření od asociace českých stavebních spořitelien zní, „*spoření jako účelový druh spoření, při kterém vkladatel dlouhodobě ukládá prostředky u specializované banky. V průběhu spoření může čerpat státní podporu a po jeho skončení získává, při splnění dalších podmínek, nárok na úvěr ze stavebního spoření*“ (Balabán, Novenský, 2009, s. 213).

Stavební spoření si může sjednat fyzická i právnická osoba s rozdílem, že fyzická osoba má nárok na státní podporu. Státní podpora je hlavní výhodou stavebního spoření společně s možností použití peněz, po uplynutí šestileté vázací lhůty, na cokoliv je potřeba. Ke spoření patří také penzijní připojištění, které je zprostředkované a spravované penzijním fondem. Stejně jako na životní a stavební spoření jsou i u penzijního připojištění finanční podpory od státu (Balabán, Novenský, 2009).

1.4.5 Úvěry

Úvěry lze jednoduše rozdělit na účelové a neúčelové. Mezi účelové úvěry nejčastěji patří úvěry na bydlení. Tento typ úvěru bývá levnější, méně rizikový a s nižší úrokovou sazbou. U neúčelového úvěru není potřeba předkládat účel, na který finanční prostředky budou směřovat. Jeden z největších problémů při sjednávání úvěru může být nedostatečná informovanost o důležitých informacích. Při sjednávání půjčky je potřeba si smlouvu důkladně pročíst, popřípadě prokonzultovat se zkušenou osobou. Nejběžnějším způsobem je sjednání úvěru prostřednictvím banky, u které máme sjednaný i bankovní účet. Úvěr si lze sjednat také u nebankovní společnosti, které nabízejí podobné produkty jako banky, s nevýhodou menší informovanosti o klientech. Pomocí sjednat půjčku lze také prostřednictvím finančního poradce. Jedním z druhů úvěru je například sjednání kontokorentu, který se sjednává spolu s běžným účtem. U kontokorentu je možné čerpat finanční prostředky i v momentě, kdy na osobním účtu k dispozici nejsou. Další typ úvěru můžeme uvést spotřebitelský úvěr, který můžeme využít na nákup elektroniky, vybavení domácnosti, koupě automobilu. Výhoda tohoto typu úvěru je dostupnost úvěru. Nevýhodou je prodloužení splácení a vyšší přeplatky na úrocích. Pokud se dostaneme během splácení úvěru do tíživé finanční situace, je možné v bance nebo úvěrové společnosti problémy oznámit a domluvit se na splátkovém kalendáři (např. odložení nebo snížení splátek) (Janda, 2011).

Úvěry lze rozdělit také podle dlouhodobosti konkrétního úvěru na krátkodobé (do jednoho roku) střednědobé (do čtyř až pět let) a dlouhodobé (více než čtyři a pět let). Účelový dlouhodobý úvěr na pořízení vlastního bydlení je hypotéka. Sjednání smlouvy probíhá mezi bankou a klientem, kdy si splácení banka jistí zástavním právem k nemovitosti. Další možností, jak získat úvěr k financování bydlení je sjednání úvěru ze stavebního spoření. Sjednáním stavebního spoření nám stavební spořitelny umožní spořit finanční prostředky a také lze získat některý z úvěrů. Pojem úvěrový účet vzniká v bance při sjednávání hypotéky, spotřebitelského úvěru nebo účtu ke kreditní kartě. Mezi alternativní způsoby financování můžeme zařadit leasing. Leasing je smlouva, kde jedna strana za úplatu poskytne předmět k užívání druhé straně. Leasing lze rozdělit na tři typy dle jejich účelu na operativní leasing, finanční leasing a zpětný leasing. Nejčastějším využitím leasingu je především k pořízení automobilů, ale také na nákup dalších dopravních prostředků nebo elektronických zařízení. Výhodou leasingu je možnost snížit základ daně pro výpočet daně z příjmu u podnikatelů (Balabán, Novenský, 2009).

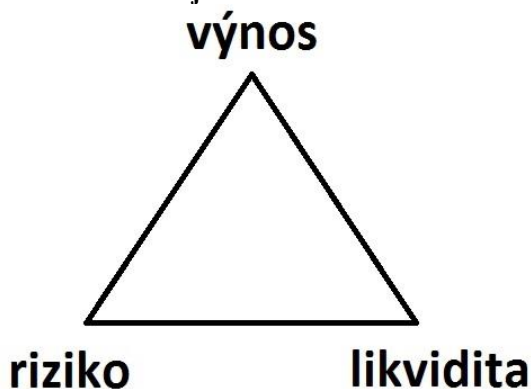
1.4.6 Úroková míra a úrok

Úrokovou míru lze vyjádřit nástroj umožňující vyjádřit cenu peněz. Lze ji také vyjádřit jako poměr úroku a výchozí částky. V ekonomice se setkáváme také s úrokovou mírou, která je vyhlášena centrální bankou (repo sazba, lombardní sazba a další). Dále tržní mezibankovní úrokové sazby a tržní klientské úrokové sazby. Úroková míra je jeden z nástrojů měnové politiky. Úrok lze charakterizovat jako cenu peněz, který se počítá jako výsledek součinu úrokové míry a peněžní částky. Pro finanční instituce jsou nákladem úroky vyplacené klientům, kteří mají u těchto finančních institucích uložené peníze. Pro domácnost představují náklad úroky placené za úvěr poskytnutý od finanční instituce (Černohorský, Teplý, 2011).

1.4.7 Investice

Při přebytku finančních prostředků můžeme tvořit krátkodobé, střednědobé nebo dlouhodobé rezervy. U peněžních prostředků, které nejsou v dané chvíli potřeba a nechceme je utratit ani uložit. Naším cílem je volné peněžní prostředky zhodnotit. To je možné pomocí investování. Při investování je cílem zhodnotit finanční prostředky nad úroveň míry inflace. Pro začátek investování je potřeba stanovení si cíle, tedy mít přesnou představu, na co se peníze v budoucnu využijí. Začátek investování a konec investování je doba, která se nazývá investiční horizont. U investičního horizontu platí, že s délkou klesá riziko investice. Investiční horizont je středem v magickém investičním trojúhelníku, který je tvořen třemi kritérii, které tvoří vrcholy tohoto trojúhelníku. Těmi jsou výnos, riziko a likvidita. Nejideálnější případ investice je takový, který je nejvýnosnější, nejméně rizikový a vysoce likvidní. Bohužel taková situace nikdy nenastane a je nutné zvolit kompromis.

Obrázek 5: Investiční trojúhelník

Zdroj: Colosseum, 2019

Místo, kde se úspory mění na finanční investice se nazývá finanční trh. Zde dochází k volnému toku volných finančních prostředků, za které jsou nakupována finanční aktiva. Finanční trh lze rozdělit na peněžní trh a kapitálový trh. Peněžní trh obchoduje s krátkodobými aktivy s dobou splatnosti do jednoho roku. Na kapitálovém trhu dochází ke směně střednědobých a dlouhodobých aktiv se splatností nad jeden rok. Finanční trh můžeme také rozdělit na primární a sekundární, kdy se na primárním trhu setkávají emitenti a investoři a na sekundárním trhu se setkávají noví investoři s jinými investory. Součástí kapitálového trhu je burza cenných papírů, která slouží k nákupu cenných papírů. Střetává se zde nabídka a poptávka po cenných papírech. Obchodovat na burze je možné prostřednictvím banky a makléřských firem. Dalším typem je mimoburzovní trh, který je pro obchodování s cennými papíry, které nesplnily požadavky pro obchodování na burze. Na tomto trhu mohou obchodovat pouze účastníci, kteří jsou z finančních institucí. Peníze díky inflaci ztrácejí hodnotu. Podobně tomu je i u peněžních prostředků na běžném účtu. Úroky za peněžní prostředky na běžném účtu jsou zanedbatelné. Pokud chceme aktivně obchodovat s cennými papíry, ale pouze s možností investovat peněžní prostředky, které se nám zhodnotí více než na termínovaných vkladech, měli bychom zvolit investici do podílových fondů. Tyto podílové fondy fungují jako kolektivní investování. Také fungují na principu nakupování podílových listů ve větších objemech, z důvodu nižších poplatků. Investor se podílí na vzniklých výnosech i ztrátách. Podílové fondy jsou velice likvidní. Podílový fond má několik druhů, které jsou dané doporučeným minimálním investičním horizontem. Další možnou investicí je investice do dluhopisů (obligací) a akcií. Především státní obligace jsou brány jako bezpečná a konzervativní investice, ale možnost nákupu státní obligace je pro drobného investora až nemožná. Varianta dluhopisů jsou hypoteční zástavní listy, které vydává hypoteční banka. Jako nejrizikovější investice jsou považovány akcie. Akcie vydává společnost na burze nebo mimoburzovním trhu za účelem získání kapitálu pro svojí akciovou společnost. Akcie se rozdělují na kmenové (běžné akcie), akcie přednostní (přednostní výplata dividend a zůstatku) a také akcie zaměstnanecké. Akcie mají listinnou a zaknihovanou podobu a rozlišujeme akcie na jméno a na doručitele. Rozdílem je vázanost akcie na konkrétního akcionáře či nikoli (Balabán, Novenský, 2009).

1.5 Cenová gramotnost

„Představuje kompetence nezbytné pro porozumění cenovým mechanismům a inflaci. Významnou složkou cenové gramotnosti je porozumění principu „ceny peněz“ v čase, rozdílu mezi nominální a reálnou úrokovou sazbou a porozumění cenám finančních nástrojů a služeb v praktické podobě poplatků a úrokových sazeb.“ (Balabán, Novenský, 2009, s. 25).

1.5.1 Trh a tržní mechanismus

Pojmem trh rozumíme místo, kde se setkává prodávající a kupující. V ekonomickém pojetí trh znamená jakýkoli systém koupě a prodeje. Trh může mít podobu fyzickou a virtuální. Domácnosti a firmy se setkávají na trhu výrobků a služeb. Trhy, na kterých se obchoduje se službami výrobních faktorů, mluvíme jako o trhu výrobních faktorů. Domácnosti na trhu získávají zdroje tak, že nabídnou služby výrobních faktorů, tedy půdu, práci nebo kapitál. Důsledkem vzájemného působení poptávky a nabídky, která na trhu vzniká, dochází ke vzniku tržní ceny. Tržní cena nese důležité funkce například informační, alokační (usměrnění toku výrobních faktorů), motivační a diferenciací funkce. Poptávka je vztah mezi cenou zboží a množstvím, které kupující chce a je schopný při těchto cenách nakoupit v určitém časovém období. Nabídka je vztah mezi cenami zboží a množstvím nabízeného prodávajícím za určité časové období. Nabídka a poptávka jsou představovány nabídkovou křivkou a rozděluje se na individuální a tržní (Jurečka, 2018).

1.5.2 Cena, inflace a deflace

Cena slouží k peněžnímu vyjádření hodnoty výrobku pro spotřebitele. Cena by se měla přizpůsobovat situaci na trhu. Je ovlivněna trhem, poptávkou, konkurencí, inflací a úrokovou sazbou. Stanovení správné ceny je pro podnik velice důležité. Pro toto složení existuje několik vlastností, které by cena měla mít. Cena produktu nebo služby by měla být bez skrytých nákladů, tedy být průhledná a jednoduchá. Dobrá cena by měla také zajišťovat ziskovost. Cenu ovlivňují faktory, které rozdělujeme na vnější a vnitřní faktory. Do vnějších faktorů můžeme zařadit ekonomické činitele, právní faktory a společenské faktory. Do vnitřních faktorů patří marketingové cíle, náklady na výrobek, začlenění ceny do podniku. Pro tvorbu cen se využívá nákladová metoda (kalkulace pomocí kalkulačního vzorce), která se stanovuje součtem nákladům a připočítáním obchodní marže. Cena se

tvoří také pomocí konkurenční metody, kdy tato metoda vychází z cen konkurence, a také metoda orientovaná na poptávku, u které se cena odvíjí od ochoty poptávajícího (tedy kolik je poptávající ochoten za produkt či službu zaplatit). Na základě střetu nabídky a poptávky vzniká ideální stav, cena je v tomto případě rovnovážná. Na trhu se objevuje mnoho druhů cen. Regulovaná cena, smluvní cena a cena volná, světová, dumpingová cena, cena z daní a bez daně (Balabán, Novenský, 2009).

Jedním ze základních ekonomických a finančních pojmů, se kterým se setkáváme je inflace. Inflaci můžeme definovat jako určitý proces růstu cenové hladiny, který souvisí s nadměrnou emisí peněz. Tedy je to opakovaný růst cenové hladiny v ekonomice. Důsledkem inflace je oslabení reálné hodnoty peněz (oslabení kupní síly). Spotřebitel při nakupování zboží potřebuje stále více peněžních jednotek. Lze také vymezit faktory ovlivňující inflaci. Jedná se o zvyšování reálné poptávky po zboží a investicích, snížení nabídky statků, pokles produkčních kapacit, neúroda, ceny významných komodit, devizový kurz a další. Deflace je na rozdíl od inflace proces dlouhodobého poklesu cenové hladiny. Jako hlavní příčina deflace může být bankovní krize a nízký růst peněžní zásoby. Mezi další příčiny patří pokles cen akcií a nemovitostí, nadbytečné výrobní kapacity, prudký pokles cen klíčových komodit, preference domácností více spořit než utrácet a další (Černohorský, 2020).

1.5.3 Daně a daňový systém

Daň patří mezi základní občasně povinnosti v moderní společnosti. Tyto daně se odvádějí do veřejného rozpočtu státu, obce, kraje nebo fondu či nadnárodního rozpočtu EU. Daňový systém v České republice je podobný daňovým systémům ve vyspělých evropských zemích. V daňovém systému rozlišujeme daně na přímé a nepřímé. Do přímých daní patří daň z příjmu fyzických (15 %) a právnických osob (19 %), daň z nemovitosti a silniční daň. Daň z nemovitosti se vztahuje na pozemky a stavby, kdy v případě pozemku je základ daně výměra nebo cena pozemku. Silniční daň se vztahuje na vozidla, která jsou určena k používání nebo podnikání. Vozidla používaná pro osobní potřeby jsou od daně osvobozeny (Finanční správa, 2020).

1.6 Rozpočtová gramotnost

„Představuje kompetence nezbytné pro správu osobního/rodinného rozpočtu (např. schopnost vést rozpočet, stanovovat finanční cíle a rozhodovat o alokaci finančních zdrojů) a zahrnuje i schopnost zvládat různé životní situace z finančního hlediska. Rozpočtová gramotnost zahrnuje vedle výše popsané obecné složky také dvě složky specializované: správu finančních aktiv (např. vkladů, investic a pojištění) a správu finančních závazků (např. úvěrů nebo leasingu) To předpokládá, v obou případech, orientaci na trhu různě komplikovaných finančních produktů a služeb, schopnost mezi sebou jednotlivé produkty či služby porovnávat a volit ty nejvhodnější s ohledem na konkrétní životní situace.“ (Balabán, Novenský, 2009, str. 25).

1.6.1 Osobní a rodinný rozpočet

Finanční rozpočet v domácnosti chápeme jako nástroj pro zlepšení své finanční situace. Rozpočet si lze představit jako souhrn příjmů a výdajů jedince nebo domácnosti za určité období. K nejčastějším příjmům domácnosti patří čistý příjem ze zaměstnání či podnikání. Do příjmu zařazujeme dávky z fondu sociálního zabezpečení např. rodičovský příspěvek, podpora v nezaměstnanosti a ostatní sociální dávky. Dále příjmy z majetku a investic, například úroky z vkladů, příjmy z pronájmu a další. Výdaje v rodinném rozpočtu můžeme rozdělit na fixní, běžné a příležitostné výdaje. Do fixních výdajů patří náklady na bydlení, údržbu, pojištění, daně, spoření a další. Mezi běžné výdaje v domácnosti zařazujeme výdaje na potraviny, drogerii, léky, pohonné hmoty, výdaje na oblečení, sport, kultura a vše co je nutné pro chod domácnosti nebo zajištění každodenního běžného života. Příležitostné výdaje nebývají, na rozdíl od běžných a fixních, pravidelné. Bývají to výdaje na dovolenou, případné rekonstrukce, renovace nebo výdaje na dárky a jiné (Petýrková, Chmelářová, 2011).

1.6.2 Majetek a závazky domácnosti

Jak hospodaří domácnost či jednatel se nejlépe posoudí na porovnání majetku závazků domácnosti. Majetek domácnosti můžeme rozdělit na nemovitosti (dům, pozemek, zahrada, chata), movitosti (vybavení domu, auto, osobní majetek), finanční majetek (cenné papíry, peníze), nehmotný majetek (ocenitelná práva, software, vynálezy, ochranné známky) a pohledávky. Hodnota majetku se snižuje o závazky. Závazky domácnosti

rozdělujeme na krátkodobé (do jednoho roku), střednědobé (1–5 let) a dlouhodobé (nad pět let) (Balabán, Novenský, 2009).

1.6.3 Tvorba rodinného rozpočtu

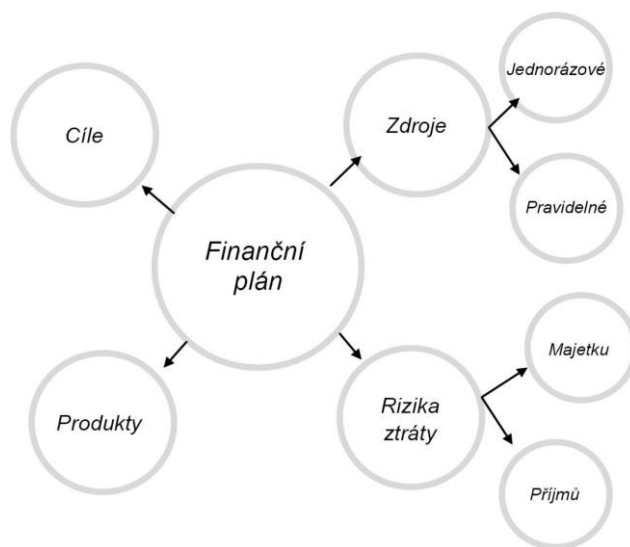
Osobní nebo rodinný rozpočet chápeme jako jeden z nástrojů, díky kterému jsme schopni zvládat svou finanční situaci v ekonomické realitě. Rozpočet tvoří dvě složky, příjmy a výdaje domácnosti. Díky srovnání těchto dvou složek získáme přehled o své finanční situaci. Pro začátek je důležité zjistit veškeré výdaje v určitém časovém úseku (např. měsíc). Nejprve výdaje pravidelné (nájemné, splátky, platby za televizi, energie, telefony, výdaje na dopravu, roční nebo půlroční výdaje), které je potřeba přepočítat na měsíc. Po pravidelných výdajích je potřeba propočítat výdaje nepravidelné, tedy výdaje na jídlo, drogistické zboží, oblečení, zábava, služby, volnočasové aktivity a další. Součet těchto výdajů nám ukáže, jaké jsou naše celkové měsíční výdaje. Z rozdílu příjmů a výdajů nám vznikne přebytek nebo deficit. Přebytek využíváme ke spoření nebo tvoření rezervy. Při vzniku schodkového rozpočtu je nutné zamyslet se, na kterých položkách může jednotlivec či rodina ušetřit. K tomu je důležité rozdělit výdaje na nezbytné a zbytné. Při menším schodku je zapotřebí omezit výdaje zbytné (zábava, dražší oblečení aj.). Pokud nastane situace většího schodku, nastane změna u výdajů nezbytných (změna práce, bydlení, automobilu). Při schodku v rodinném rozpočtu se může domácnost nebo jednotlivec dostat do dluhové pasti. Dluhová past vzniká v důsledku hrazení dluhu jiným dluhem z důvodu nedostatku vlastních prostředků. Pokud je narušena rovnováha mezi příjmy a výdaji, tedy přijde nečekaný nezbytný výdaj, lidé využijí nabídky rychlé půjčky (Petýrková, Chmelářová, 2011).

1.6.4 Finanční plánování a finanční cíl

Finanční plánování zjednodušeně chápeme jako stanovování finančních cílů a přiřazování k nim finanční prostředky. Tedy pokud máme před sebou finanční cíl, je potřeba k němu získat i peníze. V první řadě je potřeba si vytvořit finanční plán a později vybrat finanční produkt. Při sestavování finančního plánu je potřeba znát cíl, zdroje, jak zajistíme rizika, a nakonec řešíme ideální finanční produkt. Výhoda finančního plánu je především ochrana proti dluhové pasti, protože díky plánu získáváme likvidní rezervu, dále zajištění majetku a příjmů.

Jako klasické cíle ve finančních plánech může být bydlení, studium dětí, finanční nezávislost nebo cestování či pořízení automobilu (Srový, Tyl, 2020).

Obrázek 6: Finanční plán

Zdroj: Srový, Tyl, 2020

1.6.5 Finanční poradce

Úkolem finančního poradce je v první řadě zanalyzovat situaci klienta. Ze strany finančního poradce jde o zjištění potřeb, přání a výhledů klienta a též zjistit rizikový profil. Jde také o zpracování příjmů a výdajů, o posouzení chyb, zjišťování finančního majetku a finančních rezerv. Ze strany poradce jde poučení o vytvoření portfolia, tedy finančního plánu. Ve mnoha směrech je finanční poradce pro klienta spíše jako kouč nebo učitel. Finanční poradce na základě vytvořené analýzy připravuje pro klienta finanční plán, který by měl být nezávislým odborným a sledovat zájmy klienta. Do správného řešení pro klienta by finanční poradce měl být schopen použít všechny typy finančních produktů (pojištění, bankovní produkty, penzijní připojištění a další). Finanční poradce se nejčastěji ohodnocuje provizemi nebo přímá platba od klienta. Další kategorií jsou finanční zprostředkovatelé, ti ale neposuzují situaci klienta komplexně jako finanční poradce (Investice, 2020).

1.7 Právní gramotnost

„Představuje souhrn znalostí a informací v oblasti platného práva, která by měl spotřebitel znát, aby byl schopen svá práva užívat, plnit své povinnosti a kvalifikovaně se v této oblasti rozhodovat.“ (Balabán, Novenský, 2009, str. 25).

Jednotlivé části práce se týkají především smluv týkající se poskytování peněžních prostředků.

1.7.1 Základní pojmy

Pro úvod je velice důležité uvést několik důležitých pojmů. Věřitelem se stává osoba, která má právo na plnění určitého dluhu. Na straně druhé je dlužník, který má povinnost svůj dluh splatit. Pohledávce rozumíme jako právo věřitele na splacení dluhu od druhé strany (dlužníka). Závazek chápeme jako povinnost dlužníka splatit svůj dluh věřiteli. Ke sjednání vzájemných práv a povinností u dvou či více stran nám slouží smlouva (Balabán, Novenský, 2009).

1.7.2 Obsah smluv

Náležitosti smlouvy lze rozdělit na povinné a nepovinné. Povinné složky musí smlouva obsahovat v každém případě, jinak je smlouva neplatná. Pro smlouvu je důležité určení účastníků, vymezení plnění (závazek věřitele poskytnout peněžní prostředky, závazek dlužníka peněžní prostředky vrátit) a uvedení ceny za poskytnuté plnění. Ve smlouvě se dohadují ustanovení, která nejsou povinná. Do těchto plnění lze zařadit způsob a místo plnění závazku, doba plnění závazku, splatnost úroku a forma zaplacení úroků. Dále tato část zahrnuje odstoupení od smlouvy, zajištění pohledávek věřitele, dohodu o rozhodčím řízení. Smlouva má tři formy uzavírání. Nejčastější forma bývá písemná forma, dále ústní forma, která se sjedná mezi fyzickými osobami (nedoporučuje se, není prokazatelná), a forma jiným konkludentním způsobem. Půjčit peněžní prostředky je možné u mnoha subjektů, u nepodnikatelů a podnikatelů (Balabán, Novenský, 2009).

1.7.3 Smlouva o půjčce, smlouva o úvěru

Podstata smlouvy o půjčce peněžních prostředků (mohou být i nepeněžní) je zavázání se dlužníka věřiteli, který poskytl určité peněžní prostředky, aby určité množství peněžních prostředků vrátil. Doba vrácení půjčených prostředků není nijak stanovena, záleží na dohodě dlužníka a věřitele. Je možné půjčku sjednat bez úroků nebo jako

úročenou smlouvu. Smlouva o úvěru patří mezi smluvní typy upravené obchodním zákoníkem „*smlouvou o úvěru se zavazuje věřitel, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky*“ (Balabán, Novenský, 2009, str. 367).

Doba uzavření je dohodnuta, ale dlužník nemá úvěr zcela vyčerpat. Je důležité, i v některých případech velice obtížné, rozlišení smlouvy o půjčce a smlouvy o úvěru. Z většiny případů však platí, že při uzavírání smluv s podnikateli o poskytnutí peněžních prostředků, se jedná o smlouvu o úvěru (dle obchodního zákoníku). Je ale potřeba si rozdíly upřesnit. Prvním rozdílem může být předmět smlouvy. U smlouvy o úvěru mohou být předmětem pouze peníze, kdežto u smlouvy o půjčce se může jednat o druhově určené věci. Druhým rozdílem je bezúplatné sjednání smlouvy o půjčce, tedy bez úroku, což u sjednání smlouvy o úvěru nelze. Třetím rozdílem může být vznik smlouvy o úvěru, který vznikne i za předpokladu, že věřitel neposkytl peněžní prostředky. Ke smlouvě o půjčce je nutné poskytnout peněžní prostředky (Balabán, Novenský, 2009).

1.7.4 Ochrana spotřebitele

Ochrana spotřebitele na finančním trhu cílí na utvoření přijatelnějšího prostředí pro spotřebitele vůči finančním institucím. Jedním z nástrojů může být zlepšení finanční gramotnosti, stanovování podmínek pro podnikání, informační povinnosti, určení náležitostí pro smlouvy o finančních produktech, dohled a postupy pro řešení mimosoudních sporů. Je potřeba uvést několik důležitých rad a tipů pro spotřebitele. Při podepisování jakékoli smlouvy je důležité důkladné pročtení smlouvy. Při nejasnostech nepodepisovat, ale zeptat se například člena rodiny nebo známého. Pokud smlouvu nechceme podepisovat hned na místě, je možné si ji odnést domů a důkladně prostudovat. Při vyskytnutí problému je potřeba stížnost podat přímo dané instituci a uchovat veškerou komunikaci. Pokud jsme se ocitli v situaci, kdy si nevíme rady, je možné se obrátit na finančního poradce. Důležité je si veškeré smlouvy, potvrzení a doklady uchovat (Ministerstvo financí ČR, 2021).

1.8 Důsledky finanční negramotnosti

1.8.1 Zadlužení

Na úvod je potřeba si uvést jaké příčiny mohou vést k zadlužení. K problematice zadlužení se také objevil pojem nezdravé zadlužení, ke kterému mohou vést určité chyby nebo zlozvyky. Vyjmenuji zde několik chyb, kterých se mnoho domácností dopouští. První chybou je absence finančního plánu, který je nezbytný pro sledování příjmů a výdajů domácnosti. Další chybou může být nedostatečné hospodaření domácnosti nebo financování zbytných věcí úvěrem (Kurzy.cz, 2020).

Důsledkem zadluženosti může být také nepřipravenost na komplikované situace. Například pokud se ocitneme v situaci, kdy je potřeba uhradit výdaj vyšší, než je náš příjem. Této situaci se dá předejít finančními rezervami, které jsou pravidelně vytvářeny. Proto i absence finančních rezerv bývá častým důvodem k zadlužení se. Mezi další příčiny patří neuvážená půjčka nebo placení půjčky půjčkou. Dále také pomoc rodině, ručení nebo splácení dluhů rodiny.

Zadlužení úzce souvisí s neznalostí finanční gramotnosti. Problémem je neporozumění fungování úvěrů. Dlužník si často nedokáže spočítat úrok, splátku a dobu splácení úvěru. Finanční negramotnost je jedna z příčin zadlužování. Říká se, že nejlepší úvěr je žádný úvěr, ale pokud jsem nuceni si úvěr vzít je potřeba se zadlužit bez potíží. Mimo hypoteční úvěr neručit nemovitostí, nestát se spoluručitelem nebo spoludlužníkem, vyhýbat se nebezpečným půjčkám a lichvářům (vysokým úrokům). Při rozhodnutí si sjednat úvěr je z hlediska úvěrů výhodnější sjednat úvěr účelový. Nutností pro vyhnutí se dluhové pasti je finanční plánování a pokud se do finančních problémů dostaneme, je potřeba problém nepodceňovat a uvažovat o snížení výdajů nebo zvýšení příjmů, popřípadě snížit splátky úvěru a prodloužit délku splatnosti. Závazky je také možné konsolidovat (sloučit více úvěrů do jednoho) nebo refinancovat (Janda, 2013).

Následující tabulka ukazuje přehled celkového zadlužení domácností ke dni 31.1. 2021 a 31.1. 2020.

Tabulka 1: Celková zadluženost domácností

Název ukazatele	Hodnota ke dni 31.1. 2021 (v mil. Kč)	Hodnota ke dni 31.1. 2020 (v mil. Kč)	Změna
Na spotřebu	310 146	315 138	-1,58 %
Na bydlení	1 444 816	1 338 276	7,96 %
Ostatní	174 010	169 643	2,57 %

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČNB, 2021

1.8.2 Předlužení

Předlužení nastává v situaci, kdy člověk není schopen platit své finanční závazky. Tento problém se váže na jedince v horší sociální situaci, který je závislý na sociálních dávkách, nevyplatí se mu legálně pracovat kvůli uvalené exekuci a je ohrožen z důvodu neplacení nájemného vystěhováním do holobytů nebo o bydlení zcela přijít. Jedincům je z důvodu sociálního vyloučení ztížen přístup ke zdrojům, pozicím a příležitostem. Do sociálně znevýhodněných skupin se řadí mimo osoby předlužené také dlouhodobě nezaměstnaní, zdravotně postižení, příslušníci etnických menšin, migranti, závislé osoby a další. Předlužení je sociální, ale i ekonomický problém. Příčiny předlužení může být neschopnost doplatit vysoké nedoplatky spojené s bydlením, nečekané výdaje domácnosti spojené s mimořádnou událostí, závislost člena rodiny (gamblerství, návykové látky), upřednostňování nákupu nákladných předmětů před hrazením nezbytných potřeb. Dalším problémem je půjčování si u lichvářů nebo firem poskytující rychlé půjčky. Tímto se domácnost ocitá v začarovaném kruhu dluhové pasti a řešení problému je velice složité. U některých ze zmíněných problémů může být řešením splátkový kalendář. Při prevenci je používáno terénních sociálních pracovníků, které se snaží vyloučené osoby začleňovat zpět do společnosti (Balabán, Novenský, 2009).

1.8.3 Exekuce

Exekuce spočívá ve vymáhání peněžních dluhů od dlužníka ze strany věřitele a provádění jí soud, soudní exekutor, obecní a krajský úřad nebo finanční úřad. Před samotnou exekucí probíhají soudní řízení, kdy se zkoumá, zda je dluh skutečný a stanovuje se doba na jeho uhrazení. Po druhém soudním řízení může nařídít exekuci. Soud vydává platební příkaz, který se předává exekutorovi. Následně probíhá zabavení majetku a obstavení běžného účtu. S exekutorem se můžeme setkat i v případě, kdy neplatíme alimenty nebo

nájemné. Exekutor může exekuci vykonat pouze s exekučním titulem, který má několik podob. V den, kdy se podá návrh na nařízení exekuce, začíná exekuční řízení a exekutor rozhodne, jakým způsobem bude vymáhání probíhat. Exekutor nemůže zabavit osobní věci dlužníka (oblečení, obvyklé vybavení domácnosti, snubní prsten a další) (Janda, 2013).

1.8.4 Oddlužení

Oddlužení, též osobní bankrot, je osvobození dlužníka od placení části jeho dluhů pod dohledem soudu. Jedná se o soudní proces v rámci insolvenčního řízení, který tento úpadek dlužníka řeší. Cílem insolvenčního řízení je, aby věřitelé dostali co nejvyšší vyplacenou část pohledávek a všichni byli uspokojeni poměrně. U oddlužení je několik podmínek, které musí dlužník splňovat. Oddlužení je možné pouze u dluhů, které nepocházejí z dlužníkovy podnikání. Dlužník musí věřitelům zaplatit minimálně 30 % pohledávek (pokud je dlužník schopen zaplatit více, musí i více zaplatit věřitelům). I zde figuruje mnoho subjektů, kteří nabízejí oddlužení za nemalé částky, ale spíše více uškodí, než pomohou. Pomoc by se měla hledat u neziskových organizací nebo advokátů, kteří tyto služby nabízejí na nižší honorář než oddlužovací agentury (Ministerstvo financí ČR, 2021).

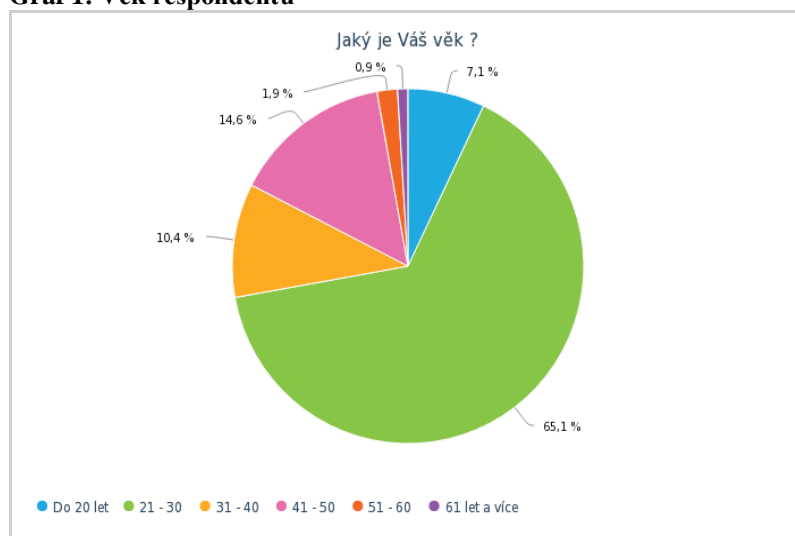
Vlastní práce

Praktická část bakalářské práce je založena na dotazníkovém šetření prostřednictvím internetových stránek Survio.cz. Dotazníkové šetření probíhalo v měsíci únor 2021. Celkový počet respondentů činí 212. Respondenti byli dotazováni celkem na 22 otázek. Dotazník je sestavený na základě otázek týkající se finančního chování a ochrany spotřebitele. Na základně odpovědí od respondentů je součástí vlastní práce také statistická analýza závislosti, ke které byly použity výpočty pomocí kontingenčních tabulek.

Praktická část práce je složena ze dvou částí. První je dotazníkové šetření a druhá část se zaměřuje na statistické šetření. Pomocí analýzy závislosti je v práci zjištěno několik základních otázek práce. První je, zda má vzdělání respondentů vliv na jejich spokojenost s úrovní finanční gramotnosti. Další otázka, která je pomocí analýzy závislosti zjišťována je, zda může být závislost mezi vzděláním respondentů a tím, zda dotazovaní jsou zatíženi dluhy. Dále bude zjišťováno, zda se objevuje závislost mezi vzděláním a tím, zda se respondenti ocitli v tíživé finanční situaci. V posledních výpočtech bude šetřeno, zda má věk vliv na účel půjčky a na tvorbu rodinného rozpočtu.

1.9 Dotazníkové šetření

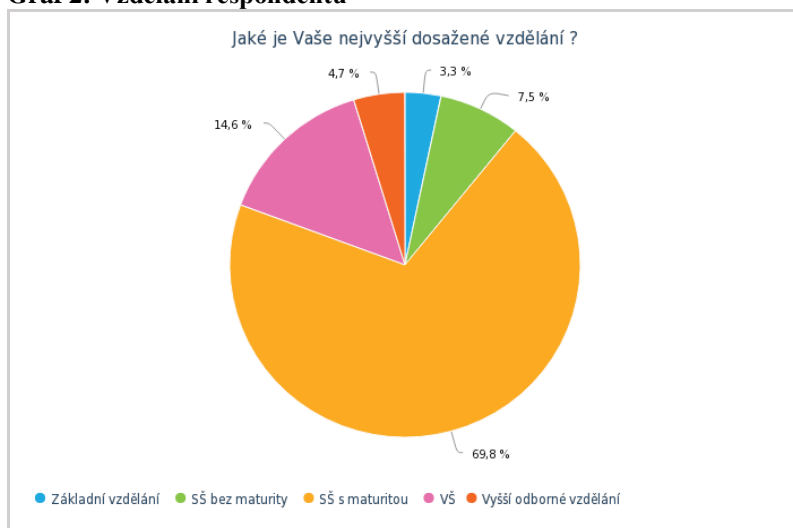
Graf 1: Věk respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování 1

V dotazníkovém šetření byly získány odpovědi celkem od 212 respondentů První graf rozděluje respondenty podle věku. Největší podíl tvoří věková skupina v rozmezí 21–30 let. Dále následuje skupina 41–50 let. Nejméně odpovědělo respondentů ve věkové hranici 61 a více let.

Graf 2: Vzdělání respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování 2

Dle následujícího grafu zjišťujeme, že nejvyšší počet respondentů má středoškolské vzdělání s maturitou. Dále s 14,6 % respondentů má vystudovanou vysokou školu. 7,5 % respondentů zvolilo odpověď středního vzdělání bez maturity. Dále 4,7 % odpovědělo, že jejich nejvyšší dosažené vzdělání je vyšší odborné vzdělání. Nejméně jsme se setkali s odpovědí základního vzdělání, které tvořilo pouze 3,3 %.

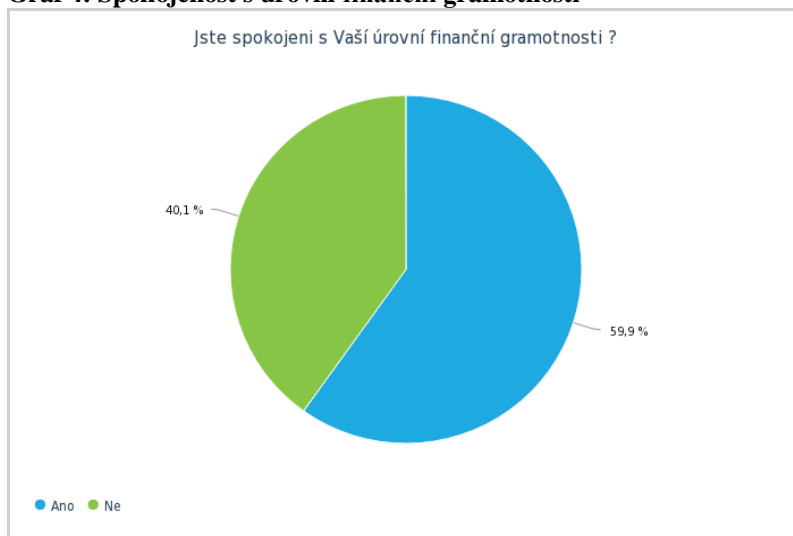
Graf 3: Obeznamenost s pojmem

Zdroj: Vlastní zpracování 3

Zjišťujeme, jaké mají dotazovaní povědomí o finanční gramotnosti. Ve výsledku 93,4 % lidí je obeznámeno, co finanční gramotnost znamená. Pouze 14 dotazovaných není obeznámeno s pojmem finanční gramotnost, z čehož je polovina respondentů ve věkové kategorii 21-30 let.

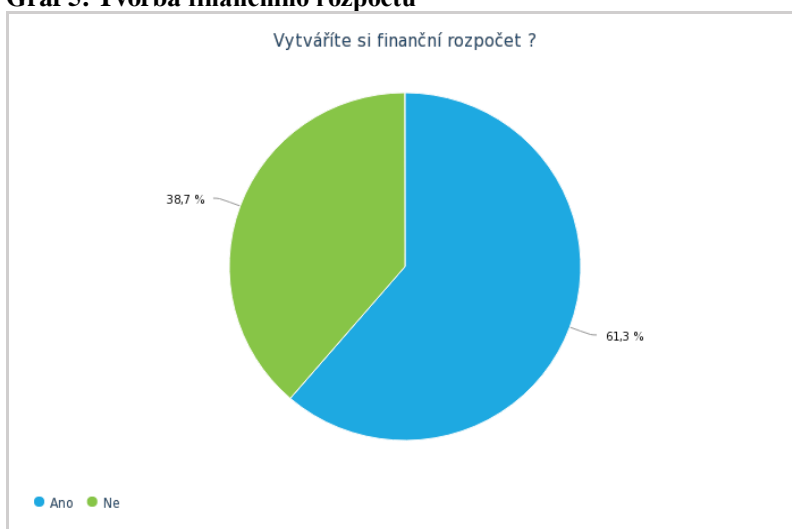
Graf 4: Spokojenost s úrovní finanční gramotnosti

Zdroj: Vlastní zpracování 4

I přesto, že většina dotazovaných je obeznámeno s pojmem finanční gramotnost, z tohoto grafu vyplývá, že 59,9 % respondentů je spokojeno se svou úrovní finanční gramotnosti, což je 127 respondentů. Tento graf značí, že 40,1 % respondentů není spokojeno se svou úrovní finanční gramotnosti.

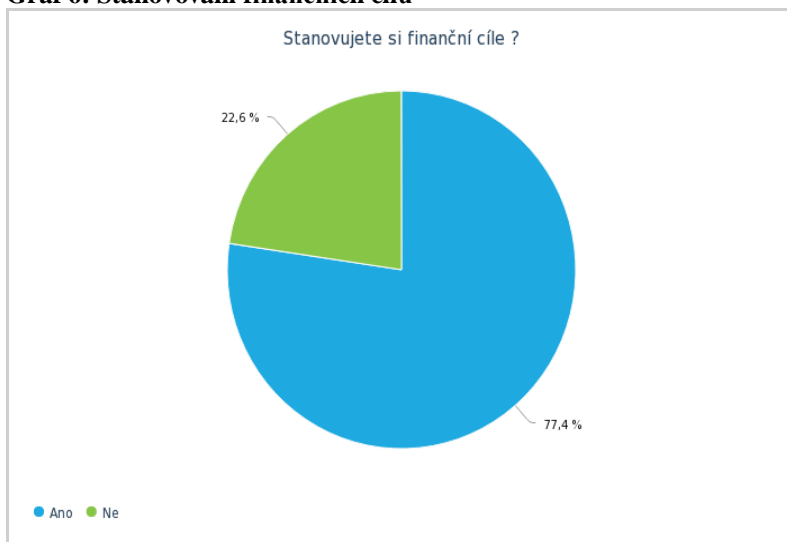
Graf 5: Tvorba finančního rozpočtu

Zdroj: vlastní zpracování 5

Vytváření si finančního rozpočtu je důležitý nástroj k zvládnutí své finanční situace v ekonomické realitě. Dle vyhodnocení je zjištěno, že finanční rozpočet si tvoří 61,3 % respondentů, což činí 130 respondentů z 212. V další části práce bude tato otázka použita pro zjištění závislosti věku respondenta a tvorbou finančního rozpočtu.

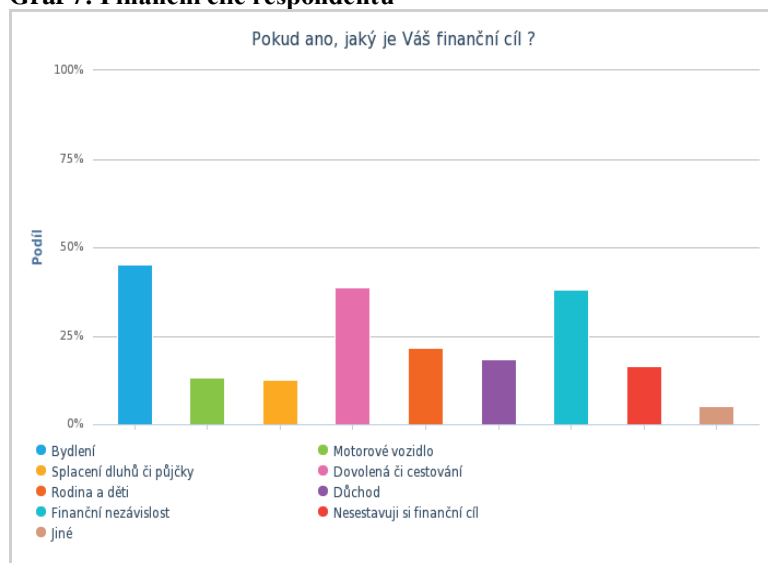
Graf 6: Stanovování finančních cílů

Zdroj: vlastní zpracování 6

Na základě grafu č. 6 lze pozorovat, že většina respondentů si tvoří finanční cíle. Finanční cíle jsou další součástí rozpočtové gramotnosti a finančního plánování. Na základě grafu je vidět, že 77,4 % respondentů si tvoří finanční cíle a 22,6 % nikoli. Možnost ano zvolilo 164 dotazovaných z celkového počtu 212.

Graf 7: Finanční cíle respondentů

Zdroj: vlastní zpracování 7

Otázka jednotlivých finančních cílů navazuje na graf č. 6. Na tomto grafu vidíme jednotlivé rozdělení finančních cílů. Největší počet respondentů má za finanční cíl bydlení s 45,3 %. Následuje dovolená, cestování s 38,7 % a finanční nezávislost s 38,2 %. Dalším významným finančním cílem je zajištění rodiny a dětí, které tvoří 21,7 %. Z dotazovaných si 16,5 % respondentů netvoří finanční cíle. Jedním z finančních cílů může být také spoření na důchod, který si zvolilo 18,4 % respondentů. Motorové vozidlo si zvolilo 13,2 % dotazovaných za svůj finanční cíl. Finanční cíl může být i splacení půjčky nebo dluhů. Jako cíl si tuto možnost zvolilo 12,7 % respondentů.

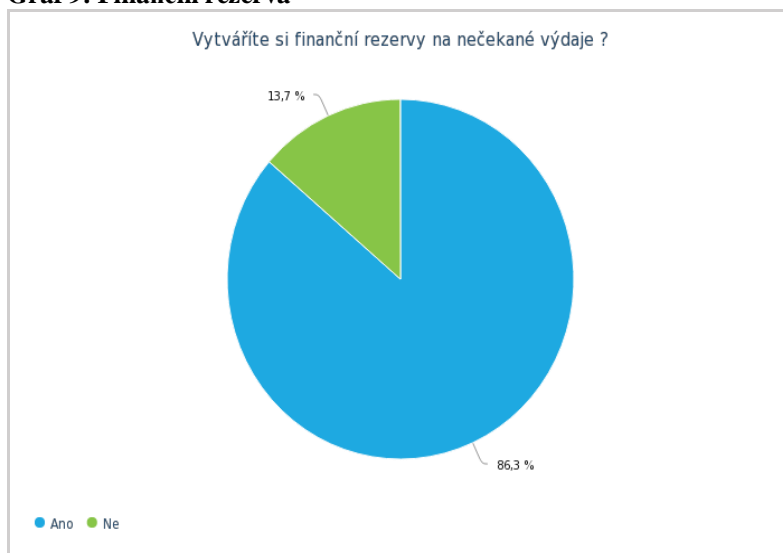
Graf 8: Peněžní prostředky domácnosti

Zdroj: vlastní zpracování 8

Graf č. 8 zjišťuje, zda mají jednotlivé domácnosti povědomí, kolika finančními prostředky disponují. Z grafu je zřejmé, že velká část dotazovaných má představu o tom, kolik peněžních jejich domácnost má. Pouze 9,4 % nemá představu o množství finančních prostředků domácnosti.

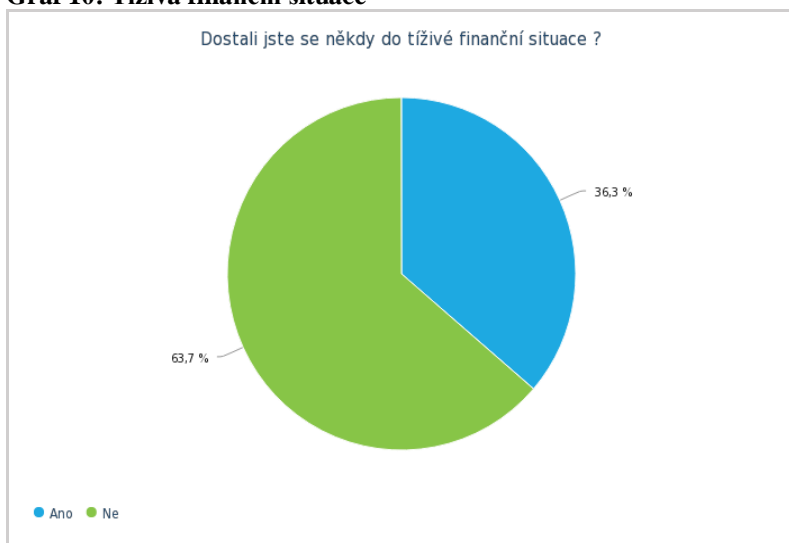
Graf 9: Finanční rezerva

Zdroj: vlastní zpracování 9

Tvorba rodinných rezerv je důležitým nástrojem pro zvládnání finanční situace a je jednou z důležitých částí finančního chování člověka. Z grafu je vidět, že finanční rezervy si tvoří 86,3 % respondentů. Pouze 13,7 % respondentů si netvoří finanční rezervy. Tedy z 212 dotazovaných lidí si 183 odkládá přebytek finančních prostředků na nečekané výdaje.

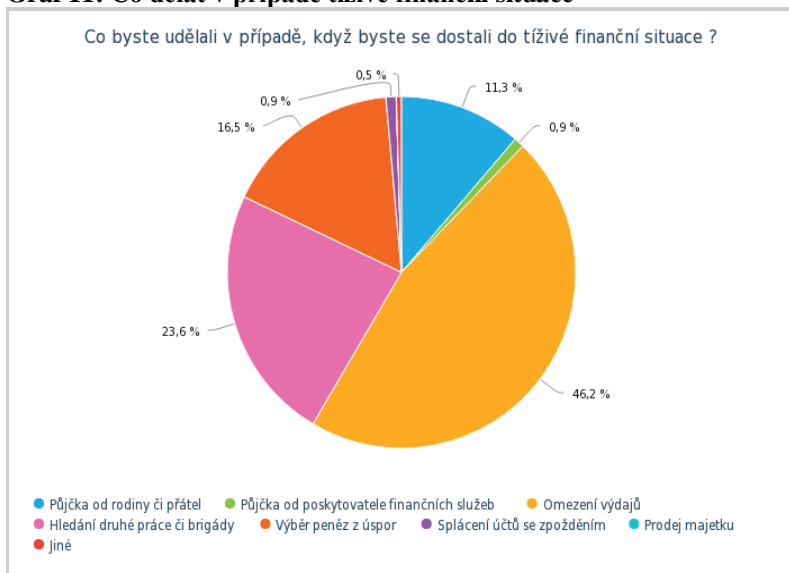
Graf 10: Tíživá finanční situace

Zdroj: vlastní zpracování 10

Graf č. 10 ukazuje, kolik respondentů se dostalo do složité finanční situace. Na grafu lze vidět, že 63,7 % dotazovaných se nedostalo do tíživé finanční situace. Zbylých 36,3 % se v takové situaci ocitli. Na základě této otázky a vzdělání jednotlivých respondentů bude zjišťováno, zda mezi nimi existuje závislost.

Graf 11: Co dělat v případě tíživé finanční situace

Zdroj: vlastní zpracování 11

Tento graf přímo navazuje na graf č. 10. Zde jsou respondenti dotazováni, jakým způsobem se zachovat při tíživé finanční situaci. Nejčastější odpovědí bylo omezení výdajů. Takovým způsobem by se zachovalo 46,2 % dotazovaných. 23,6 % dotazovaných by špatnou situaci řešilo další prací či brigádou. Jako další možnost výběru peněz z úspor

zvolilo 16,5 % respondentů a 11,3 % by zvolilo si půjčit od rodiny či přátel. Nejvyšší zastoupení měla Půjčka od poskytovatele finančních služeb (0,9 %) a splácení účtu se zpožděním (0,9 %).

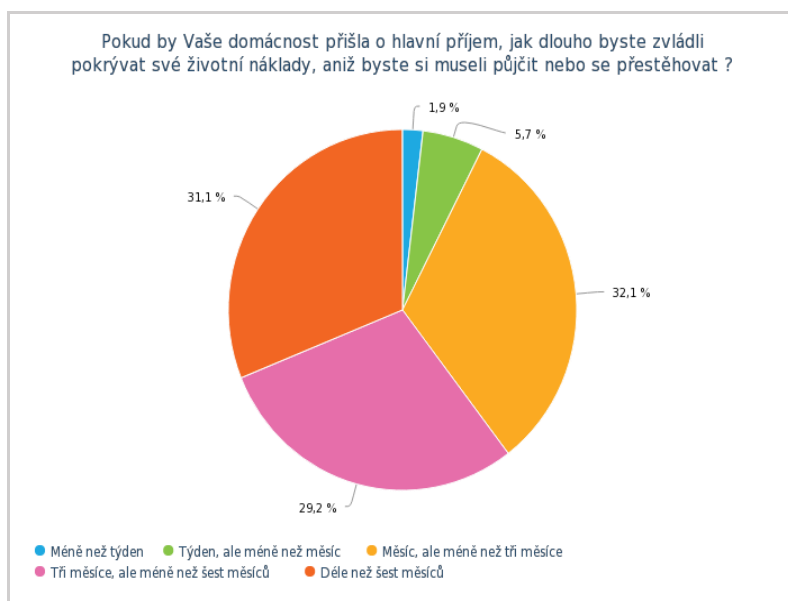
Graf 12: Pokrytí výdajů

Zdroj: vlastní zpracování 12

Graf č. 12 ukazuje, zda jsou respondenti zabezpečeni proti velkému výdaji. Dle odpovědí respondentů je vidět, že 74,1 % dotazovaných by byla schopna pokrýt velkou částku bez nutnosti si půjčit, což svědčí o tom, že 157 respondentů je připraveno na nečekané výdaje, ale 25,9 % respondentů by nebylo schopno takto velký výdaj uhradit.

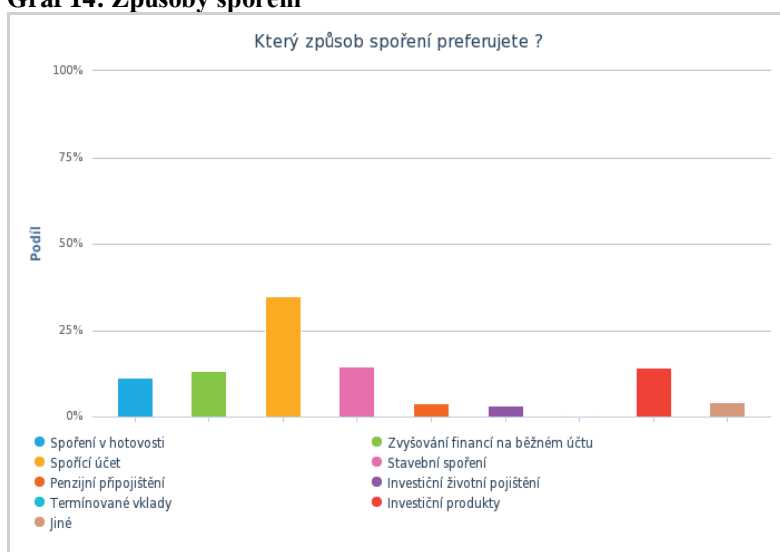
Graf 13: Ztráta příjmu

Zdroj: vlastní zpracování 13

Tato otázka zjišťuje, na jak dlouho jsou respondenti zajištěni proti ztrátě příjmů. Z výsledků vyplývá, že 32,1 % dotazovaných by zvládlo pokrývat své životní náklady více jak měsíc, ale méně než 3 měsíce. Dále 31,1 % respondentů by zvládlo pokrývat své životní náklady při ztrátě příjmu déle než 6 měsíců. 29,2 % dotazovaných by bylo schopno své životní náklady pokrývat více než tři měsíce, ale ne více než 6 měsíců. Pouze 1,9 % dotazovaných odpovědělo méně než týden a 5,7 % dotazovaných by pokrylo své náklady déle než týden, ale méně než měsíc.

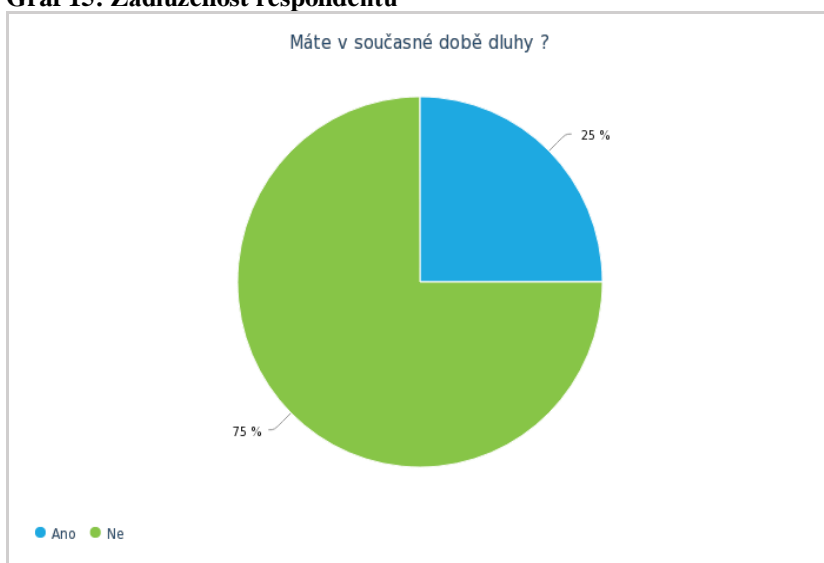
Graf 14: Způsoby spoření

Zdroj: vlastní zpracování 14

Na otázku, jaký způsob spoření respondenti preferují zvolilo nejčastější odpověď spořicího účtu 34,9 %. Dalším oblíbeným způsobem spoření je stavební spoření, který si vybralo 14,6 % dotazovaných. 14,2 % odpovědí patřilo investičním produktům a 13,2 % respondentů preferuje zvyšování finančních prostředků na běžném účtu. Další možností, jak spořit je ukládání si peněz doma, tedy spoření v hotovosti. Tuto variantu vybralo 11,3 % dotazovaných. Mezi nejméně volené metody patří penzijní připojištění (3,8 %), investiční životní pojištění (3,3 %) a termínované vklady (0,5 %).

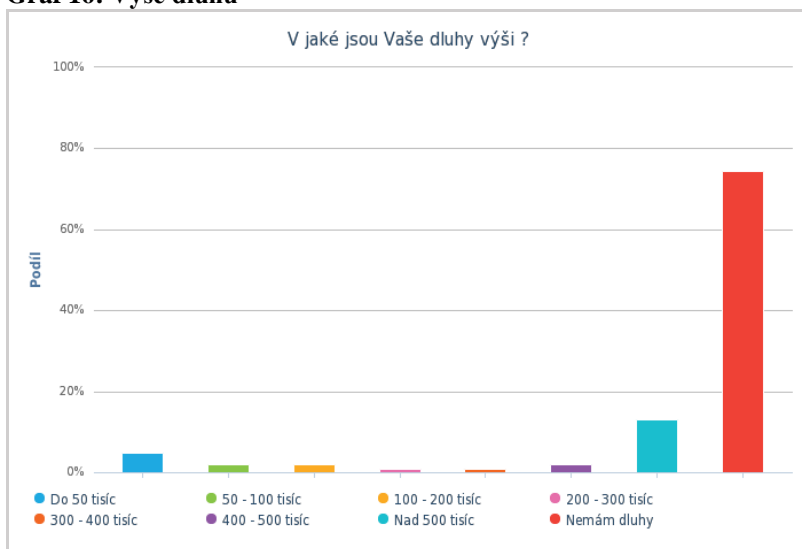
Graf 15: Zadluženost respondentů

Zdroj: vlastní zpracování 15

Graf č. 15 vyjadřuje, kolik % z dotazovaných je zatíženo dluhy. Dle grafu je zřejmé, že 75 % dotazovaných nejsou zatíženi dluhy. Z toho 25 % respondentů je zatíženo dluhy, to tvoří 53 respondentů.

Graf 16: Výše dluhů

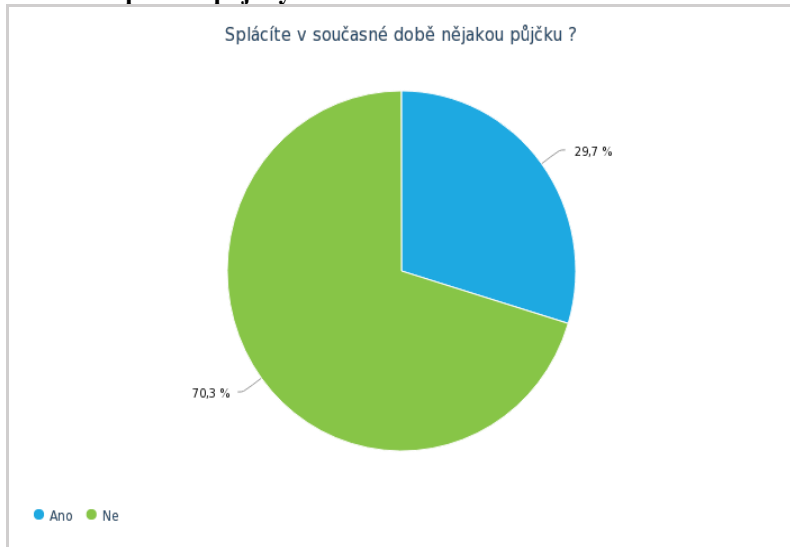

Zdroj: vlastní zpracování 16

Graf č. 16 navazuje na graf č.15 a zjišťuje, v jaké výši jsou dluhy respondentů. Na grafu je zřejmé, že nejvíce dotazovaných nemá dluh, tuto možnost zvolilo 74,5 % respondentů. Další nejčastější odpovědí byla možnost nad 500 tisíc. Částku do 50 tisíc zvolilo 4,7 % dotazovaných. Se stejným procentuálním zastoupením 1,9 % byly zvoleny

odpovědi 50-100 tisíc, 100-200 tisíc a 400-500 tisíc. Nejméně respondentů má dluhy ve výši 200-300 tisíc a 300-400 tisíc s 0,9 %.

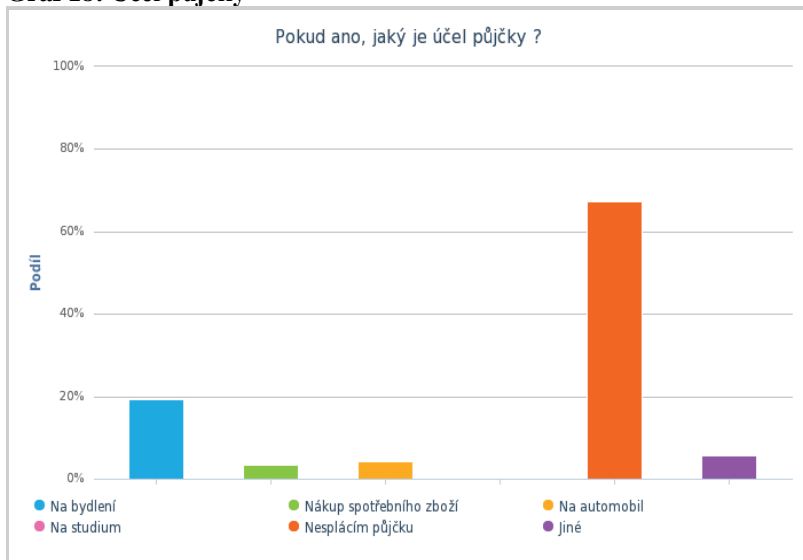
Graf 17: Splácení půjčky

Zdroj: vlastní zpracování 17

Otázka zjišťuje, kolik % respondentů splácí půjčku. Většina respondentů nesplácí žádnou půjčku, tedy 70,3 % respondentů. Pouze 29,7 % zvolilo možnost splácení půjčky.

Graf 18: Účel půjčky

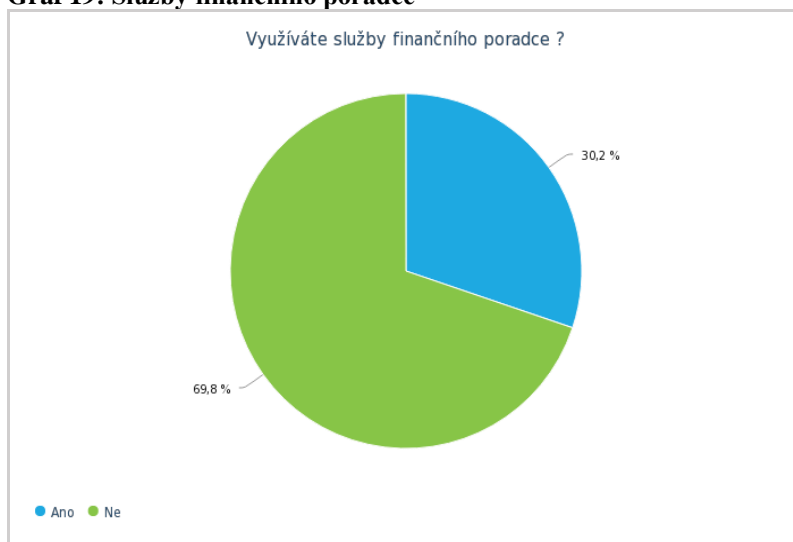

Zdroj: vlastní zpracování 18

Na základě předešlé otázky byli respondenti dotázáni, jaký je účel jejich půjčky. Většina respondentů, tedy 67,5 % odpovědělo, že žádnou půjčku nesplácí. Další nejčastější odpovědí bylo splácení půjčky na bydlení, na kterou odpovědělo 19,3 %

dotazovaných. Půjčku na automobil má 4,2 % respondentů a na nákup spotřebního zboží 3,3 % respondentů. Tento graf je v následujících výpočtech použit k zjištění analýzy závislosti mezi věkem respondentů a účelem jejich půjčky.

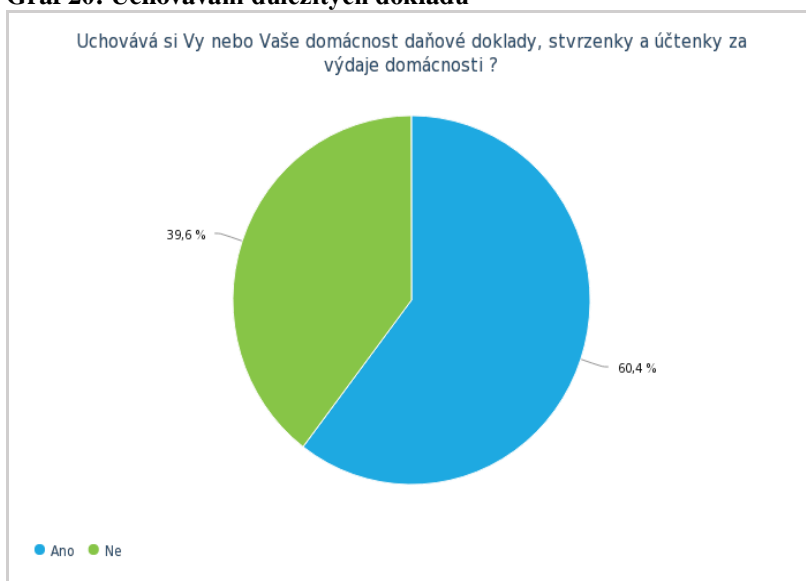
Graf 19: Služby finančního poradce

Zdroj: vlastní zpracování 19

Využívání finančního poradce souvisí s určitou částí v rozpočtové gramotnosti. Jejich služby lze využívat v případě, zda nejsme spokojeni se svým finančním chováním, popřípadě pokud máme naplánované finanční cíle, které si chceme splnit. Služby finančního poradce využívá 30,2 % dotazovaných. Většina respondentů (69,8 %) tyto služby nevyužívá.

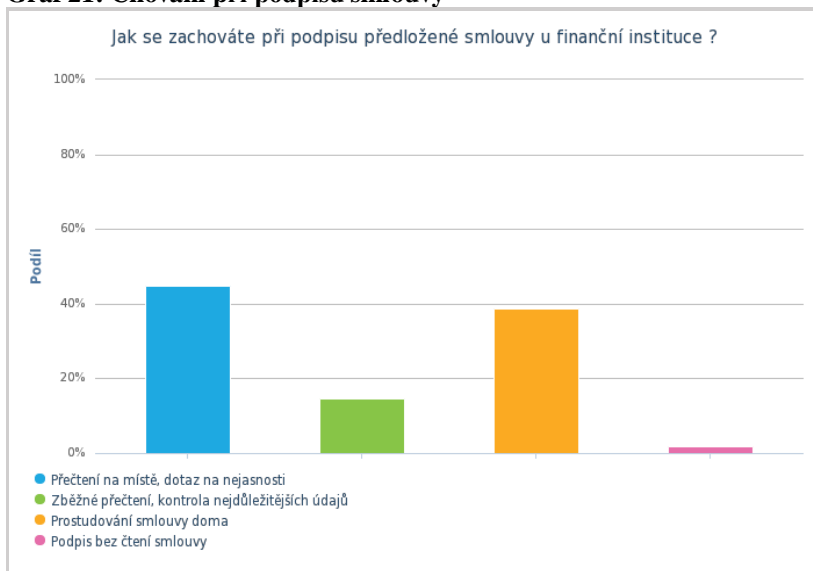
Graf 20: Uchovávání důležitých dokladů

Zdroj: vlastní zpracování 20

Otázka uchovávání si potřebných dokladů se týká především ochrany spotřebitele. Tyto důležité doklady si uchovává 60,4 % dotazovaných. Zbýlých 39,6 % tyto doklady neuchovává.

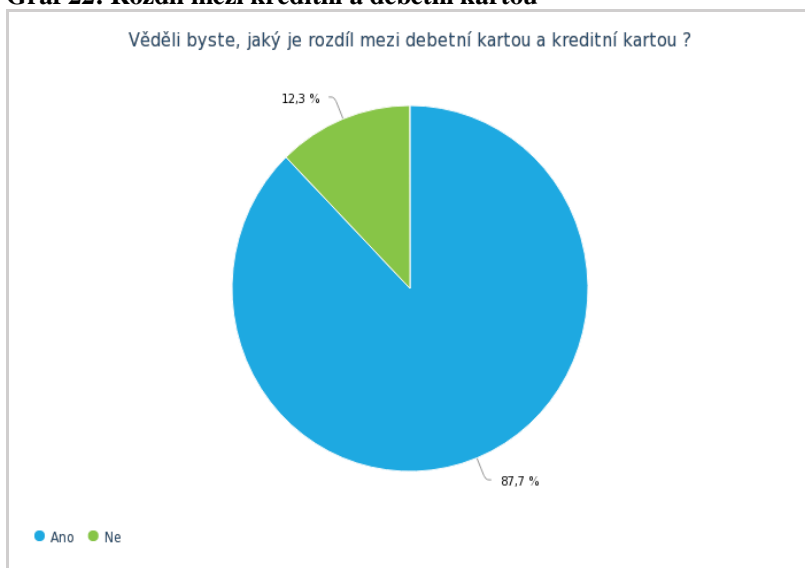
Graf 21: Chování při podpisu smlouvy

Zdroj: vlastní zpracování 21

Graf č. týkající se ochrany spotřebitele a právní gramotnosti poukazuje, jak se respondenti zachovávají při podpisu smlouvy. Neoptimálnějšími variantami jsou přečtení na místě, dotaz na nejasnosti a prostudování smlouvy doma. Přečtení na místě zvolilo 44,8 % respondentů a prostudování smlouvy doma zvolilo 38,7 % respondentů. Zběžně smlouvu přečte 14,6 % a pouze 1,9 % smlouvu nečte vůbec.

Graf 22: Rozdíl mezi kreditní a debetní kartou

Zdroj: vlastní zpracování 22

Otázka rozdílu mezi debetní a kreditní kartou je jedna z otázek zkoumající základní pojmy týkající se finanční gramotnosti. O rozdílu těchto dvou typů karet ví 87,7 % dotazovaných a pouze 12,3 % respondentů tento rozdíl nezná.

1.10 Statistická analýza závislosti na základě dotazníkového šetření

1.10.1 Analýza závislosti vzdělání a spokojenosti s úrovní finanční gramotnosti

Tabulka 2: Kontingenční tabulka č. 1

SPOKOJENOST	VZDĚLÁNÍ					CELKOVÝ SOUČET
	SŠ bez maturity	SŠ s maturitou	VŠ	Vyšší odborné vzdělání	Základní vzdělání	
Ano	12	85	19	7	4	127
Ne	4	63	12	3	3	85
Celkový součet	16	148	31	10	7	212

Zdroj: vlastní zpracování 23

V tabulce č. 1 slouží k porovnání závislost mezi vzděláním a spokojeností respondentů s jejich úrovní finanční gramotnosti. Ačkoliv 93,4 % respondentů ví, co finanční gramotnost znamená, 40 % dotazovaných s ní není spokojeno. Na základě dalších výpočtů zjistíme, zda je mezi vzděláním respondentů a spokojeností s jejich úrovní finanční gramotnosti závislost.

Tabulka 3: Teoretické četnosti pro kontingenční tabulku č. 1

9,58	88,66037736	18,57075472	5,99056604	4,193396226
6,4151	59,33962264	12,42924528	4,00943396	2,806603774

Zdroj: vlastní zpracování 24

Při výpočtu teoretických četností je nutné, aby hodnoty byly větší než 1 a 80 % teoretických četností větší než 5. V tomto případě nebyla podmínka splněna a je potřeba v dalším kroku slučovat sloupce. V tomto případě je potřeba sloučit 4. sloupec a 5. sloupec.

Tabulka 4: Kontingenční tabulka č. 1 po sloučení 4. a 5. sloupce

SPOKOJENOST	VZDĚLÁNÍ				CELKOVÝ SOUČET
	SŠ bez maturity	SŠ s maturitou	VŠ	Vyšší odborné vzdělání nebo základní vzdělání	
Ano	12	85	19	11	127
Ne	4	63	12	6	85
Celkový součet	16	148	31	17	212

Zdroj: vlastní zpracování 25

Tabulka 5: Teoretické četnosti po sloučení pro tabulku č. 1

9,58490566	88,66037736	18,57075	10,18396226
6,41509434	59,33962264	12,42925	6,816037736

Zdroj: vlastní zpracování 26

Po sloučení jsou splněny všechny podmínky a lze použít χ^2 -test na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

Stanovení hypotézy:

H0: mezi sledovanými znaky neexistuje závislost.

H1: mezi sledovanými znaky existuje závislost.

$\alpha = 0,05$

$\chi^2 = 2,0815$

$\chi^2_{0,05 (3)} = 7,815$

V tomto případě platí, že $\chi^2 < \chi^2_{0,05 (3)}$ a zamítáme alternativní hypotézu. Ve výsledku neexistuje závislost mezi vzděláním a spokojeností s úrovní finanční gramotnosti respondentů.

1.10.2 Analýza závislosti vzdělání a zadluženosti

Tabulka 6: Kontingenční tabulka č. 2

DLUHY	VZDĚLÁNÍ					CELKOVÝ SOUČET
	SŠ bez maturity	SŠ s maturitou	VŠ	Vyšší odborné vzdělání	Základní vzdělání	
Ano	6	34	8	4	1	53
Ne	10	114	23	6	6	159
Celkový součet	16	148	31	10	7	212

Zdroj: vlastní zpracování 27

Tabulka č. 2 slouží k porovnání vzdělání a zadlužeností respondentů. Z výsledků vyplývá, že 75 % dotazovaných není zatížena dluhy. Dle následujících výpočtů bude zjištěno, zda má vzdělání respondentů vliv na jejich zadlužení.

Tabulka 7: Teoretické četnosti pro kontingenční tabulku č. 2

4	37	7,75	2,5	1,75
12	111	23,25	7,5	5,25

Zdroj: vlastní zpracování 28

Dle následujících výpočtů je zjištěno, že nebyla splněna podmínka pro výpočet χ^2 -testu, tedy 20 % hodnot je menších než 5. Z toho důvodu je nutné sloučit 4. a 5. sloupec.

Tabulka 8: Kontingenční tabulka č.2 po sloučení 4. a 5. sloupce

DLUHY	VZDĚLÁNÍ				CELKOVÝ SOUČET
	SŠ bez maturity	SŠ s maturitou	VŠ	Vyšší odborné vzdělání a základní vzdělání	
Ano	6	34	8	5	53
Ne	10	114	23	12	159
Celkový součet	16	148	31	17	212

Zdroj: vlastní zpracování 29

Tabulka 9: Teoretické četnosti po sloučení pro kontingenční tabulku č. 2

4	37	7,75	4,25
12	111	23,25	12,75

Zdroj: vlastní zpracování 30

V této chvíli jsou splněné veškeré podmínky a lze přistoupit ke stanovení hypotéz a výpočtu χ^2 -testu.

Stanovení hypotézy:

H0: mezi sledovanými znaky neexistuje závislost.

H1: mezi sledovanými znaky existuje závislost

$$\alpha = 0,05$$

$$\chi^2 = 1,9116$$

$$\chi^2_{0,05(3)} = 7,815$$

V tomto případě platí, že $\chi^2 < \chi^2_{0,05(3)}$ a zamítáme alternativní hypotézu. Ve výsledku neexistuje závislost mezi vzděláním a zadlužeností respondentů.

1.10.3 Analýza závislosti vzdělání a složité finanční situace**Tabulka 10: Kontingenční tabulka č. 3**

TÍŽIVÁ FINANČNÍ SITUACE	VZDĚLÁNÍ					CELKOVÝ POČET
	SŠ bez maturity	SŠ s maturitou	VŠ	Vyšší odborné vzdělání	Základní vzdělání	
Ano	12	49	9	4	3	77
Ne	4	99	22	6	4	135
Celkový počet	16	148	31	10	7	212

Zdroj: vlastní zpracování 31

V kontingenční tabulce číslo 3 je porovnáno vzdělání respondentů spolu s otázkou, zda se respondenti ocitli v tíživé finanční situaci. V následujících výpočtech bude zjištěno, zda má vzdělání respondenta vliv na ocitnutí se v tíživé finanční situaci.

Tabulka 11: Teoretické četnosti pro kontingenční tabulku č. 3

5,811320755	53,75471698	11,25943396	3,632075472	2,54245283
10,18867925	94,24528302	19,74056604	6,367924528	4,45754717

Zdroj: vlastní zpracování 32

Teoretická četnosti pro tabulku číslo 3 nespĺňuje podmínku 80 % hodnot musí být větší než 5. Je nutné sloučit 4. a 5. sloupec.

Tabulka 12: Kontingenční tabulka č. 3 po sloučení 4. a 5. sloupce

TÍŽIVÁ FINANČNÍ SITUACE	VZDĚLÁNÍ				CELKOVÝ POČET
	SŠ bez maturity	SŠ s maturitou	VŠ	Vyšší odborné vzdělání nebo základní vzdělání	
Ano	12	49	9	7	77
Ne	4	99	22	10	135
Celkový počet	16	148	31	17	212

Zdroj: vlastní zpracování 33

Tabulka 13: Teoretické četnosti pro kontingenční tabulku č. 3 po sloučení

5,811320755	53,75471698	11,25943396	6,174528302
10,18867925	94,24528302	19,74056604	10,8254717

Zdroj: vlastní zpracování 34

Nyní jsou splněné veškeré podmínky a lze přistoupit ke stanovení hypotéz a výpočtu χ^2 -testu.

Stanovení hypotézy:

H0: mezi sledovanými znaky neexistuje závislost.

H1: mezi sledovanými znaky existuje závislost.

$$\alpha = 0,05$$

$$\chi^2 = 11,8954$$

$$\chi^2_{0,05 (3)} = 7,815$$

V tomto případě platí, že $\chi^2 > \chi^2_{0,05 (3)}$ a zamítáme nulovou hypotézu. Ve výsledku existuje závislost mezi vzděláním a tíživou finanční situací.

V dalším kroku je potřeba určit sílu závislosti, kterou určíme pomocí Pearsonova a Cramérova koeficientu kontingence.

Určení síly závislosti:

$$C = 0,2305$$

$$C_n = 0,3259$$

$$V = 0,2369$$

Tato hodnota koeficientu značí střední závislost

Tato hodnota koeficientu značí slabou závislost

1.10.4 Analýza závislosti věkem a účelem půjčky

Tabulka 14: Kontingenční tabulka č. 4

ÚČEL PŮJČKY	VĚK			CELKOVÝ SOUČET
	Do 30 let	31-40	41 let a více	
Jiné	8	2	2	12
Na automobil nebo spotřební zboží	25	1	4	30
Na bydlení	9	16	16	41
Nesplácím půjčku	111	3	15	129
Celkový součet	153	22	37	212

Zdroj: vlastní zpracování 35

V kontingenční tabulce číslo 4 je porovnán věk respondentů společně s účelem půjčky. Na první pohled je zřejmé, že mnoho dotazovaných půjčku nesplácí a spadají spíše do kategorie 21-30 let.

Tabulka 15: Teoretické četnosti pro kontingenční tabulku č. 4

8,660377358	1,245283019	2,094339623
21,6509434	3,113207547	5,235849057
29,58962264	4,254716981	7,155660377
93,0990566	13,38679245	22,51415094

Zdroj: vlastní zpracování 36

I v tomto případě nejsou splněny podmínky pro χ^2 -test z důvodu 20 % menších hodnot než 5. Je tedy nutné sloučit druhý a třetí sloupec.

Tabulka 16: Kontingenční tabulka č. 4 po sloučení 2. a 3. sloupce

ÚČEL PŮJČKY	VĚK		CELKOVÝ POČET
	Do 30 let	31 let a více	
Jiné	8	4	12
Na automobil a spotřební zboží	25	5	30
Na bydlení	9	32	41
Nesplácím půjčku	111	18	129
Celkový počet	153	59	212

Zdroj: vlastní zpracování 37

Tabulka 17: Teoretické četnosti pro kontingenční tabulku č. 4 po sloučení

8,660377358	3,339622642
21,6509434	8,349056604
29,58962264	11,41037736
93,0990566	35,9009434

Zdroj: vlastní zpracování 38

Nyní jsou splněné veškeré podmínky a lze přistoupit ke stanovení hypotéz a výpočtu χ^2 -testu.

Stanovení hypotézy:

H0: mezi sledovanými znaky neexistuje závislost.

H1: mezi sledovanými znaky existuje závislost.

$\alpha = 0,05$

$\chi^2 = 65,8902$

$\chi^2_{0,05(3)} = 7,815$

V tomto případě platí, že $\chi^2 > \chi^2_{0,05(3)}$ a zamítáme nulovou hypotézu. Ve výsledku existuje závislost mezi věkem a respondentovým účelem půjčky.

V dalším kroku je potřeba určit sílu závislosti, kterou určíme pomocí Pearsonova a Cramérova koeficientu kontingence.

Určení síly závislosti:

$C = 0,4869$

$C_n = 0,5622$ Tato hodnota koeficientu značí střední závislost

$V = 0,5574$ Tato hodnota koeficientu značí střední závislost

1.10.5 Analýza závislosti věkem a tvorbou rodinného rozpočtu

Tabulka 18: Kontingenční tabulka č. 5

TVORBA RODINNÉHO ROZPOČTU	VĚK				CELKOVÝ POČET
	Do 20 let	21-30	31-40	41 a více let	
Ano	5	83	14	28	130
Ne	10	55	8	9	82
Celkový počet	15	138	22	37	212

Zdroj: vlastní zpracování 39

Na základě sestavené tabulky pro srovnání věku respondentů a zda si tvoří rodinný rozpočet lze vidět, že rodinný rozpočet si nejvíce sestavují respondenti ve věkové kategorii 21-30 let. V následujících výpočtech se projeví, zda je mezi věkem respondenta a tvorbou rodinného rozpočtu závislost.

Tabulka 19: Teoretická četnost pro kontingenční tabulku č. 5

9,198113208	84,62264151	13,49056604	22,6886792
5,801886792	53,37735849	8,509433962	14,3113208

Zdroj: vlastní zpracování 40

Při výpočtu teoretické čestnosti byly splněny veškeré požadavky pro stanovení hypotéz a výpočtu χ^2 -testu.

Stanovení hypotézy:

H0: mezi sledovanými znaky neexistuje závislost.

H1: mezi sledovanými znaky existuje závislost.

$$\alpha = 0,05$$

$$\chi^2 = 8,2983$$

$$\chi^2_{0,05(3)} = 7,815$$

V tomto případě platí, že $\chi^2 > \chi^2_{0,05(3)}$ a zamítáme nulovou hypotézu. Ve výsledku existuje závislost mezi věkem a zda si respondent tvoří rodinný rozpočet.

Určení síly závislosti:

$$C = 0,1941$$

$$C_n = 0,2745$$

Tato hodnota koeficientu značí slabou závislost

$$V = 0,1978$$

Tato hodnota koeficientu značí slabou závislost

Výsledky a diskuse

Praktická část bakalářské práce byla zaměřena na dotazníkové šetření a na zkoumání analýzy závislosti vybraných znaků pomocí kontingenčních tabulek. Dle dotazníkového šetření bylo zjištěno několik základních otázek ohledně finančního chování respondentů. Na základě dotazníkového šetření u 212 respondentů, nejčastěji z věkové kategorie 21-30 let, bylo zjištěno, že většina respondentů je s pojmem obeznámena, ale pouze okolo 60 % dotazovaných je se svou úrovní finanční gramotnosti spokojeno. Součástí finanční gramotnosti je tvorba finančního rozpočtu, který si tvoří 61 % respondentů. Tato situace by se určitě měla změnit, protože tvorba finančního rozpočtu je důležitým nástrojem ke zvládnutí finančních situací. Velice dobrým výsledkem se ukázal u tvorby finančních rezerv. Finanční rezervy si tvoří 86 % respondentů. Na základě tvorby finančních rezerv byli respondenti dotázáni, zda by při velkém výdaji pokryli tuto částku bez nutnosti si peníze půjčit. 74 % respondentů je zabezpečeno proti takto velkému výdaji. S tvorbou finančních rezerv také souvisí otázka, jak dlouho by při ztrátě příjmu respondenti zvládli pokrývat své náklady. Nejčastější odpovědí bylo déle než měsíc, ale méně než tři měsíce. V tomto případě je nejideálnější odpověď déle než šest měsíců, kterou zvolilo 31 % respondentů. Bylo také zjišťováno, zda se respondenti ocitli v tíživé finanční situaci. V tíživé finanční situaci se ocitlo 36,3 % dotazovaných a nejčastěji by tíživou finanční situaci respondenti řešili omezením výdajů nebo hledáním si příjmu (druhá práce či brigáda). K otázce zadluženosti respondentů bylo zjištěno, že 75 % respondentů není zatíženo dluhy. Další nejčastější odpovědí bylo 500 tisíc a více. Půjčku splácí skoro 30 % dotazovaných a nejčastějším účelem jejich půjčky je půjčka na bydlení. U respondentů bylo také zjišťováno, jaký druh spoření preferují. Není překvapením, že nejčastější odpovědí je spořicí účet a stavební spoření. Jako další častou odpovědí byly investiční produkty. Dále se u respondentů zjišťovalo, zda si uchovávají důležité doklady, a jak se zachovat při podpisu smlouvy. Otázky se týkají ochrany spotřebitele. Důležité doklady si uchovává 60 % respondentů a nejčastěji si respondenti čtou smlouvu na místě, doptají se na nejasnosti nebo prostudují smlouvu doma. Tyto možnosti jsou neoptimálnějším řešením. Poslední otázka se týkala znalosti platebních karet. Je důležité tento rozdíl znát z důvodu nechtěného se upsání bance ke kreditní kartě a následným využíváním si vytvořit dluhy. Rozdíl mezi debetní a kreditní kartou zná 87,7 % respondentů.

Na základě zjišťování závislosti mezi vybranými znaky byla jako první zjišťována závislost mezi vzděláním respondentů a spokojeností a úrovní finanční gramotnosti. Zde se dle výpočtů neprojevila závislost. Bylo zjišťováno, zda má vliv vzdělání respondentů na to, zda jsou respondenti zatíženi dluhy. Ani v tomto případě se neprokázala závislost mezi sledovanými znaky. Při zjišťování závislosti mezi vzděláním a ocitnutím se v tíživé finanční situaci byla zjištěna závislost. Při výpočtu síly závislosti na základě Pearsonova a Cramérova koeficientu byla zjištěna střední a slabá závislost těchto znaků. V dalších výpočtech je zjištěno, že věk respondentů má vliv na účel půjčky. Při výpočtu síly závislosti byla zjištěna středně silná závislost. Na závěr byla vypočtena závislost mezi věkem respondentů a tvorbou rodinného rozpočtu, tedy zda má věk vliv na tvorbu rodinného rozpočtu. I v tomto případě byla zjištěna závislost a vypočtena síla závislosti, která značila slabou závislost.

Závěr

Bakalářská práce poukazuje na zmíněnou problematiku finanční gramotnosti a důsledky finanční negramotnosti. Teoretická část práce uvedla hlavní složky finanční gramotnosti, těmi jsou peněžní gramotnost, cenová gramotnost, rozpočtová gramotnost a právní gramotnost, které jsou jednotlivě rozebrány. Následně bylo poukázáno na možné důsledky finanční negramotnosti.

Cílem této práce bylo získat potřebná data od českých domácností formou dotazníkového šetření a pomocí těchto dat zpracovat analýzu závislosti vybraných znaků. Na základě dotazníkového šetření bylo zkoumáno finanční chování respondentů, jejich vztah k zadlužování a otázky související s ochranou spotřebitele.

V druhé části byla zjišťována analýza závislosti vybraných znaků, konkrétně podle vzdělání respondentů a věku respondentů. Závislost byla zjištěna u vzdělání respondentů a ocitnutí se v tíživé finanční situaci. Zde se závislost prokázala dle Pearsonova koeficientu jako slabě závislá. Dále se objevila závislost mezi věkem respondentů a účelem jejich půjčky. Zde se závislost prokázala jako středně silná. Můžeme tedy říct, že věk má vliv na účel půjčky. Objevuje se zde také závislost mezi věkem respondentů a zda si respondenti tvoří rodinný rozpočet. U této závislosti byla objevena slabá závislost, ale lze říct, že tvorba rodinného rozpočtu je závislá na věku. Bylo také zjištěno, zda je zadluženost u respondentů dána jejich dosaženým vzděláním. Dle výpočtů nebyla zjištěna žádná závislost mezi těmito znaky.

Závěrem je potřeba uvést, že finanční gramotnost bude vždy důležité a podstatné téma, které je mezi domácnostmi České republiky rozšiřovat. Proto důležitou částí finanční gramotnosti je samotné finanční vzdělávání, které je potřeba k budování finanční gramotnosti u studentů základních a středních škol. Při zvýšení povědomí o financích, finančních produktech a finančních institucích se minimalizují rizika vznikající při finanční negramotnosti, jako je například zmíněné zadlužení a dluhové pasti.

Seznam použitých zdrojů

1.11 Literární zdroje

BALABÁN, Zdeněk, NOVENSKÝ, Ivan, 2009. *Slabikář finanční gramotnosti*. Praha: COFET. 448 s. ISBN 978-80-254-4207-4.

BUDÍKOVÁ, Marie, Maria KRÁLOVÁ, Bohumil MAROŠ, 2010. *Průvodce základními statistickými metodami*. 1. vyd., Praha: Grada. 272 s. ISBN 978-80-247-3243-5.

ČERNOHORSKÝ, Jan, 2020. *Finance: od teorie k realitě*. 1. vyd. Praha: Grada. 464 s. ISBN 978-80-271-2215-8.

ČERNOHORSKÝ, Jan, TEPLÝ, Petr, 2011. *Základy financí*. 1. vyd. Praha: Grada. 304 s. ISBN 978-80-247-3669-3.

DVOŘÁKOVÁ, Zuzana, SMRČKA, Luboš a kol., 2011. *Finanční vzdělávání pro střední školy – se sbírkou řešených příkladů na CD*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck. 336 s. ISBN 978-80-7400-008-9.

JANDA, Josef, 2011. *Spořit nebo investovat?* 1.vyd. Praha: Grada. 168 s. ISBN 978-80-247-3670-9.

JANDA, Josef, 2013. *Jak žít šťastně na dluh*. 1. vyd., Praha: Grada. 176 s. ISBN 978-80-247-4833-7.

JÍLEK, Josef, 2013. *Finance v globální ekonomice II: Měnová a kurzová politika*. 1. vyd. Praha: Grada. 560 s. ISBN 978-80-247-4516-9.

JUREČKA, Václav, 2018. *Mikroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada. 400 s. ISBN 978-80-271-0146-7.

PETÝRKOVÁ, Lenka, CHMELÁŘOVÁ, Pavlína, 2011. *Základy finanční gramotnosti*. 1. vyd. Praha: Generation Europe. 94 s. ISBN 978-80-904974-8-1.

POLOUČEK, Stanislav, 2009. *Peníze, banky, finanční trhy*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck. 440 s. ISBN 978-80-7400-152-9.

POLOUČEK, Stanislav, 2013. *Bankovníctví*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck. 496 s. ISBN 978-80-7400-491-9.

SYROVÝ, Petr, TYL, Tomáš, 2020. *Osobní finance*. 3. aktualizované vydání. Praha: Grada. 232 s. ISBN 978-80-271-2886-0.

1.12 Internetové zdroje

Colosseum: Jak investovat do akcií [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://www.colosseum.cz/blog/vzdelavani/jak-investovat-do-akcii-vynos-riziko-likvidita-diverzifikace-6.-dil.html>

Finanční správa: Daňový systém ČR [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/danovy-system-cr>

Investice: Kdo je finanční poradce [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: <https://www.investujeme.cz/clanky/kdo-je-financnim-poradcem/>

Kurzy.cz: 3 nejčastější příčiny nezdravého zadlužení Čechů [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/zpravy/533771-3-nejcastejsi-priciny-nezdraveho-zadluzeni-cechu/>

Ministerstvo financí: Ochrana spotřebitele na finančním trhu [online]. Praha, 2021 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/ochrana-spotrebitele>

Ministerstvo financí: Oddlužení (osobní bankrot) [online]. Praha, 2021 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/rodinne-finance/oddluzeni>

OECD: Measuring Financial Literacy [online]. 2020 [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/measuringfinancialliteracy.htm>

Přílohy

1.13 Dotazník

1. Jaký je Váš věk?
 - Do 20 let
 - 21-30
 - 31-40
 - 41-50
 - 51-60
 - 61 let a více

2. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
 - Základní vzdělání
 - SŠ bez maturity
 - SŠ s maturitou
 - VŠ
 - Vyšší odborné vzdělání

3. Jste obeznámeni s pojmem finanční gramotnost?
 - Ano
 - Ne

4. Jste spokojeni s Vaší úrovní finanční gramotnosti?
 - Ano
 - Ne

5. Vytváříte si finanční rozpočet?
 - Ano
 - Ne

6. Stanovujete si finanční cíle?
 - Ano
 - Ne

7. Pokud ano, jaký je Váš finanční cíl?
 - Bydlení
 - Motorové vozidlo
 - Splacení dluhů či půjčky
 - Dovolená či cestování
 - Rodina a děti
 - Důchod
 - Finanční nezávislost
 - Nesestavuji si finanční cíl
 - Jiné

8. Máte představu o tom, kolik peněžních prostředků má Vaše domácnost k dispozici?
- Ano
 - Ne
9. Vytváříte si finanční rezervy na nečekané výdaje?
- Ano
 - Ne
10. Dostali jste se někdy do tíživé finanční situace?
- Ano
 - Ne
11. Co byste udělali v případě, když byste se dostali do tíživé finanční situace?
- Půjčka od rodiny či přátel
 - Půjčka od poskytovatele finančních služeb
 - Omezení výdajů
 - Hledání druhé práce či brigády
 - Výběr peněz z úspor
 - Splacení účtu se zpožděním
 - Prodej majetku
 - Jiné
12. Pokud byste museli čelit velkému výdaji ve výši Vašeho měsíčního příjmu, byli byste schopni pokrýt částku bez nutnosti si půjčit
- Ano
 - Ne
13. Pokud by Vaše domácnost přišla o hlavní příjem, jak dlouho byste zvládli pokrývat své životní náklady, aniž byste si museli půjčit nebo se přestěhovat?
- Méně než týden
 - Týden, ale méně než měsíc
 - Měsíc, ale méně než tři měsíce
 - Tři měsíce, ale méně než šest měsíců
 - Déle než šest měsíců
14. Který způsob spoření preferujete?
- Spoření v hotovosti
 - Zvyšování finanční na běžném účtu
 - Spořicí účet
 - Stavební spoření
 - Penzijní připojištění
 - Investiční životní pojištění
 - Termínované vklady
 - Investiční produkty
 - Jiné

15. Máte v současné době dluhy

- Ano
- Ne

16. V jaké jsou Vaše dluhy výši?

- Do 50 tisíc
- 50-100 tisíc
- 100-200 tisíc
- 200-300 tisíc
- 300-400 tisíc
- 400-500 tisíc
- Nad 500 tisíc
- Nemám dluhy

17. Splácíte v současné době nějakou půjčku?

- Ano
- Ne

18. Pokud ano, jaký je účel půjčky?

- Na bydlení
- Nákup spotřebního zboží
- Na automobil
- Na studium
- Nesplácím půjčku
- Jiné

19. Využíváte služby finančního poradce?

- Ano
- Ne

20. Uchovávejte si Vy nebo Vaše domácnost daňové doklady, stvrzenky a účtenky za výdaje domácnosti?

- Ano
- Ne

21. Jak se zachováte při podpisu předložené smlouvy u finančního poradce?

- Přečtení na místě, dotaz na nejasnosti
- Zběžné přečtení, kontrola nejdůležitějších údajů
- Prostudování smlouvy doma
- Podpis bez čtení smlouvy

22. Věděli byste, jaký je rozdíl mezi debetní kartou a kreditní kartou?

- Ano
- Ne